

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 25 października 2022 r.

Poz. 5878

UCHWAŁA NR XLVII/255/22 RADY GMINY ŁOWICZ

z dnia 27 września 2022 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023 - 2026”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559; zm.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1005 i poz. 1079) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi, Rada Gminy Łowicz uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023 - 2026” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Łowicz.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodniczący Rady Gminy

mgr Maciej Malangiewicz

Załącznik do uchwały Nr XLVII/255/22
Rady Gminy Łowicz
z dnia 27 września 2022 r.

**Gminny Program Opieki nad Zabytkami
dla Gminy Łowicz na lata 2023 – 2026**

SPIS TREŚCI

1. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŁOWICZ NA LATA 2023-2026.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŁOWICZ.

3. ASPEKTY PRAWNE I PROGRAMOWE.

4. RYS HISTORYCZNY.

5. DIAGNOZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY ŁOWICZ.

5.1. Zabytki wskazane do zamieszczenia w Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.2. Dziedzictwo kultury niematerialnej.

5.3. Bilans walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz.

6. ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŁOWICZ.

7. NAJWAŻNIEJSZE ASPEKTY OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH GMINY ŁOWICZ.

8. CELE, KIERUNKI I DZIAŁANIA.

9. WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU.

10. MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

11. PODSUMOWANIE.

1. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŁOWICZ NA LATA 2023-2026.

Głównym założeniem sporządzanego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego – lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności rekreacyjnej Gminy Łowicz. Wójt sporządza na okres 4 lat Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023 – 2026 zakłada, że celem nadrzędnym jest przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych, rewaloryzacyjnych, renowacyjnych i remontowych zabytkowych obszarów i obiektów na terenie gminy, będących genezą chwały i postumentem zrównoważonego rozwoju obszaru opartego o walory krajobrazu przyrodniczo - kulturowego. Tak sprecyzowany cel główny potrzebuje silnego analitycznego współdziałania i zaangażowania jednostek i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, propagowanie kultury, edukację oraz poprawę stanu zabytków. Pozwoli to na:

- 1) wznowienie zintegrowanych, kompleksowych działań zmierzających do zahamowania degradacji dziedzictwa kulturowego;
- 2) ujednoczenie systemowych działań renowacyjnych i rewaloryzacyjnych;
- 3) poprawę walorów i wartości obszarów i obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki i propagowania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego;
- 4) kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa regionalnego i lokalnego;
- 5) wzmocnienie więzi społeczności lokalnych – „Małej Ojczyzny”;
- 6) właściwe zdyskontowanie środków finansowych z wykorzystaniem funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Poza tym, podjęcie systemowych działań dotyczących wszystkich wymienionych elementów składających się na dziedzictwo kulturowe przyczyni się do powstania wyniku synergii, co pozytywnie wpłynie na rezultat docelowy. Ochrona zabytków oznacza działania organów administracji publicznej mające na celu m.in. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających zachowanie zabytków, właściwe zagospodarowanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek ich wartości. Zadaniem władz samorządowych jest również uwzględnianie zadań ochronnych we wszystkich dokumentach planistycznych oraz przy kształtowaniu środowiska. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) wyróżnia ochronę obiektów i obszarów zabytkowych, sprawowaną przez administrację publiczną i opiekę nad zabytkami, sędowaną na właścicieli lub posiadaczy zabytków. Zatem z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich jednostek, od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego po Wójta, właścicieli oraz posiadaczy zabytków. Odpowiedzialność jednostek poszczególnych szczebli administracyjnych dodatkowo regulują Ustawy dotyczące jednostek samorządowych. Zakładanym rezultatem wdrażania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023 – 2026 będzie polepszanie stanu obszarów i obiektów wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, podniesienie ich roli m. in. poprzez promocję najcenniejszych obszarów gminy oraz kształtowanie produktów regionalnych i wzmocnienie tradycji etnograficznych, co wpłynie na aktywizację mieszkańców w działaniach na rzecz zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego. Narzędziem zmierzającym do osiągnięcia założonych efektów jest ustalenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na działania związane z zachowaniem materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŁOWICZ.

Zgodnie z artykułem 21 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Łowicz powinna stanowić podstawę sporządzania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023-2026, dlatego program wskazuje obiekty do zamieszczenia w gminnej ewidencji zabytków. Artykuł 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obliguje Wójta do obowiązku sporządzania na okres 4 lat Gminnego programu opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że Gminny Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023 – 2026 (w myśl art. 87 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) opiniuje Wojewódzki Konserwator Zabytków. Następnie dokument przyjmuje Rada Gminy. Upowszechnienie dokumentu następuje poprzez ogłoszenie w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym, zgodnie z art. 87 ust. 1 w/w ustawy. Po 2 latach Wójt zgodnie z w/w ustawą (art. 87 ust. 5) sporządzi sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023 – 2026 za okres dwóch lat jego obowiązywania i przedstawi wnioski Radzie Gminy i przekaze dokument Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków. W myśl art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) w przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

3. ASPEKTY PRAWNE I PROGRAMOWE.

Uwarunkowania prawne.

Narzędziami służącymi sprawowaniu opieki nad obiektami i obszarami zabytkowymi, są akty prawne ogólnoświatowe, Unii Europejskiej i krajowe. Dokumentami ogólnoświatowymi są konwencje opracowane pod egidą ONZ (UNESCO). Konwencja UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, która została ustanowiona w 1972 r. w Paryżu, umożliwiła wyróżnienie obszarów i obiektów mających „najwyższą powszechną wartość” poprzez Wpisanie na „Listę Dziedzictwa Światowego UNESCO”. Unia Europejska reguluje kwestie związane z ochroną dziedzictwa kulturowego w Traktacie z Maastricht z 2 lutego 1992 r., Rozporządzeniu Rady EWG z dnia 9 grudnia 1992 w sprawie wywozu dóbr kultury, Dyrektywie Rady EWG z dnia 15 marca 1993 w sprawie zwrotów przedmiotów kultury wyprawionych niezgodnie z prawem z obszaru państwa członkowskiego oraz w Programie Kultura 2000. Zapisy odnoszące się do ochrony zabytków w Polsce zamieszczono w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku, w której zgodnie z artykułem 5 ochrona zabytków należy do konstytucyjnych obowiązków państwa. Głównym aktem prawnym, regulującym zagadnienia związane z dziedzictwem kulturowym jest ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840), która uwzględnia podział na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Zgodnie z art. 4 ochrona zabytków jest sprawowana przez organy administracji publicznej, które są odpowiedzialne za kontrolowanie zabytków oraz prawne i finansowe działania prowadzące do zachowania ich w dobrym stanie. Art. 5 w/w ustawy określa, że opiekę nad zabytkiem sprawują właściciele lub posiadacze zabytków, którzy zostali zobligowani do dbałości o obiekty i obszary zabytkowe poprzez ich właściwe wykorzystywanie, remontowanie i udostępnianie. W świetle art. 6 ochronie i opiece podlegają:

- 1) zabytki nieruchome będące m. in. krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi i ruralistycznymi obiektami i obszarami zabytkowymi;
- 2) zabytki ruchome będące, np. dziełami sztuki i pamiątkami historycznymi;
- 3) zabytki archeologiczne.

Ustawa w art. 7 określiła pięć prawnych form ochrony zabytków, którymi są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 3) uznanie za pomnik historii;
- 4) utworzenie parku kulturowego;
- 5) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Do kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej należy obejmowanie ochroną prawną w drodze rozporządzenia najcenniejszych obszarów i obiektów zabytkowych poprzez uznanie ich za pomnik historii. Zadania administracji rządowej w zakresie zachowania dziedzictwa polegają na obejmowaniu ochroną zabytków poprzez wpis do rejestru zabytków na mocy decyzji WKZ, prowadzeniu wojewódzkiej ewidencji zabytków, uzgodnieniu i opiniowaniu dokumentów planistycznych i inwestycyjnych oraz sprawowaniu kontroli nad nimi. Do obowiązków samorządów lokalnych należy prowadzenie gminnych ewidencji zabytków i opracowanie gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami. Samorządy tworzą też ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Samorządy mają również możliwość podejmowania ochrony zabytków poprzez ewentualne tworzenie parków kulturowych na mocy uchwały Rad Gmin. Park kulturowy przekraczający granice gminy zgodnie z art. 16 ust. 5 może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie, których ten park ma być tworzony.

Uwarunkowania programowe.

Krajowy Program Ochrony Zabytków na lata 2019 – 2022 (M.P. z 2019 r. poz.808 ze zm.) określa warunki dla zapewnienia wspomnianej ochrony poprzez:

- 1) Cel szczegółowy: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”
 - wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym,
 - wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.
- 2) Cel szczegółowy: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”
 - merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami,
 - podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.
- 3) Cel szczegółowy: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”
 - upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości,
 - tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego są spójne z celami na szczeblu krajowym i są również kompatybilne z dotychczasowymi założeniami. Dotychczasowy krajowy program opieki nad zabytkami wyznaczał cele i kierunki działań polegających na wzmocnieniu ochrony i opieki nad materialną częścią dziedzictwa kulturowego. W swoich priorytetowych celach ma poprawę stanu zabytków, a przede wszystkim uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez stosowanie podstawowych zasad konserwatorskich:

- 1) „po pierwsze nie szkodzić”;
- 2) maksymalnie szanować oryginalną substancję zabytkową i wszystkie jej wartości (materialne i niematerialne);
- 3) minimalizować niezbędną ingerencję (powstrzymywać się od działań niekoniecznych);
- 4) usuwać to i tylko to, co na oryginał działa niszcząco;
- 5) zachować czytelność i odróżnialność ingerencji;

- 6) dochowywać odwracalności metod i materiałów;
- 7) wykonywać wszelkie prace zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższy poziomie.

Powyższe zasady dotyczą postępowania konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, inżynierów budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały wyznaczone następujące cele: W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych; określenie kategorii i stopnia zagrożeń;
- 2) pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych; określenie kategorii i stopnia zagrożeń;
- 3) pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego; określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych;
- 4) objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki;
- 5) pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa; określenie kategorii i stopnia zagrożeń;
- 6) ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami;
- 7) ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach; doskonalenie, rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej oraz społecznej ochrony i opieki nad zabytkami;
- 8) udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

W zakresie działań o charakterze systemowym:

- 1) powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, urbanistyczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa;
- 2) realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe, obejmujące dobra kultury i natury; stworzenie warunków pełnoprawnego partnerstwa Polski w strukturach jednostek unijnych, wyspecjalizowanych w ochronie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego;
- 3) przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego, wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce; wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania; wypracowanie metod zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym w szczególności obiektami z listy światowego dziedzictwa UNESCO i pomnikami historii oraz parkami kulturowymi; wypracowanie systemu stałego podnoszenia jakości prac prowadzonych w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami.

W zakresie systemu finansowania: stworzenie stabilnego i przejrzystego systemu finansowania, zasilanego środkami pochodzącymi nie tylko z budżetu, ale także z odpisów podatkowych, podatków płaconych przez użytkowników obiektów zabytkowych, w tym z usług turystycznych, z kar za niszczenie i nieprawidłowe użytkowanie zabytków i z innych źródeł.

W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

- 1) stworzenie systemu stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji; stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych;
- 2) gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa;

- 3) wytworzenie mechanizmów wiążących naukę z praktyką; wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego; wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

W zakresie kształcenia i edukacji:

- 1) utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony; zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego; weryfikacja wszystkich dotychczas na drodze pozaakademickiej nabytych uprawnień poprzez stworzenie systemu akredytacji i uznawalności wykształcenia;
- 2) kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa; budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków;
- 3) upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej; tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

W zakresie współpracy międzynarodowej:

- 1) wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie;
- 2) oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości, w szczególności „Europy – wspólnego dziedzictwa kultury”, w którym wyzwaniem stanowią „obszary dwu - lub wielokulturowe”; troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Strzeżenie dziedzictwa narodowego stanowi jedno z podstawowych zadań Rzeczypospolitej Polskiej, zdefiniowanych w art. 5 Konstytucji, obok ochrony niepodległości i nienaruszalności terytorialnej, zapewnienia wolności i praw człowieka i obywatela, bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony środowiska (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.) Zgodnie z przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela:

- 1) art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”;
- 2) art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”;
- 3) art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest podstawowym aktem prawnym, szczegółowo regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Ustawa określa zabytek jako nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki podzielono na 3 grupy. Pierwszą stanowią zabytki nieruchome, do których zaliczają się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Druga grupa obejmuje zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne. Trzecią grupą są zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Organami ochrony zabytków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez administrację publiczną działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicą, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy jest ewidencja zabytków. Ustawa zobowiązuje gminy oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków do tworzenia ewidencji zabytków. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023-2026 tworzony jest na podstawie gminnej ewidencji zabytków z terenu Gminy Łowicz, jak też dokumentów planistycznych oraz innych lokalnych dokumentów strategicznych Gminy Łowicz.

Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łowicz na lata 2023-2026 z dokumentami wykonanymi na poziomie krajowym, województwa łódzkiego i powiatu łowickiego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023-2026 jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami (są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego). Program zbieżny jest z dokumentami utworzonymi na poziomie krajowym, województwa łódzkiego i powiatu łowickiego. Cele te wymienione są w dokumentach przedstawionych w tabeli poniżej.

Wykaz dokumentów wykonanych na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym oraz uwarunkowania programowe:

Na poziomie krajowym	Główne przesłanie
„Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030”	Strategia stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. W rozdziale Cele, kierunki interwencji i narzędzia realizacji wymieniono cele szczegółowe, a jednym z nich jest Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury. Jednym z kluczowych zadań państwa w tym obszarze jest

	zatem dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków. W tym celu realizowany będzie projekt strategiczny pn. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (KPOZOZ). Równie ważnym wyzwaniem jest poprawa estetyki przestrzeni publicznej. Innym celem jest Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury (2.3)
„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 - 2022”	Program jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Jest to kontynuacja pierwszego Programu, który obowiązywał w latach 2014-2017. Program określa cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz wskazuje środki służące do ich realizacji. Celem głównym KPOZOZ 2019–2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami oraz budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.
Krajowa Polityka Miejska do roku 2023	Strategicznym celem polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Jeden z pięciu celów szczegółowych dotyczy odbudowy zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich. Dokument ten podkreśla, że podmiotem inicjującym procesy naprawy miast powinny być ich władze, a działania dla odnowy każdego z nich powinny mieć indywidualnie określoną formułę, charakter i zakres przyczyniający się do zmiany strukturalnej miasta. Muszą one także optymalnie wykorzystywać lokalne potencjały, inicjatywę społeczną i partnerów gospodarczych.
Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020	Strategia powstała jako dokument tworzący ramy dla nowoczesnego gospodarowania dziedzictwem kulturowym Polski, przy jego maksymalnym zachowaniu, jak również wykorzystaniu w podstawowym celu, jakim jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów Polski. W ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski, zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury. Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych.
Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 - Założenia	Myślą przewodnią Narodowego Planu Rewitalizacji jest zapewnienie mu możliwie powszechnego charakteru tak, aby jak najszersze grono obywateli i podmiotów mogło się utożsamić z ideą naprawy środowiska miejskiego i włączać się lub podejmować z własnej inicjatywy działania w tym zakresie. Z tej perspektywy plan odnosi się zarówno do zagadnienia przywracania świetności dzielnicom śródmiejskim, uzdrawiania relacji społecznych i rozwiązywania problemów infrastrukturalno-technicznych w zaniedbanych dzielnicach „miasta XIX wiecznego” i blokowiskach, ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych, powojennych, pokolejowych i poportowych, jak i innych sytuacji, w których władze samorządowe lub mieszkańcy dochodzą do wniosku, że miasto powinno być na danym obszarze

	„uzdrowione”.
Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)	Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą Nr 8 z dnia 14 lutego 2017 roku. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 roku. Omawiany dokument jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji w horyzoncie lat 2020 i 2030, określa warunki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów strategii. Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.
Na poziomie wojewódzkim Województwa Łódzkiego	Główne przesłanie
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego	Określa cele i kierunki rozwoju przestrzennego regionu w perspektywie długookresowej, uwzględnia ustalenia strategii rozwoju województwa stanowiąc jednocześnie podstawę dla wyboru działań priorytetowych w kolejnych okresach programowania oraz uwzględnia rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym. Plan, jako element systemu planowania przestrzennego, pełni istotną rolę koordynacyjną między planowaniem na szczeblu krajowym a planowaniem metropolitalnym i miejscowym, nie będąc jednocześnie aktem prawa miejscowego i nie naruszając uprawnień gmin i związków metropolitalnych w zakresie gospodarowania przestrzenią. Głównymi wyzwaniami rozwoju przestrzennego województwa jest m.in. przeciwdziałanie procesom depopulacji ośrodków miejskich oraz peryferyzacji obszarów wiejskich, wzmocnienie transportowej dostępności regionu, zwiększenie jakości i integracja publicznego transportu zbiorowego. Dodatkowo, będąc kompendium wiedzy o regionie, spełnia rolę informacyjno-poznawczą dla wspólnot samorządowych wszystkich poziomów i potencjalnych inwestorów. Odnosi się m.in. do systemu obszarów chronionych, w tym obszarów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, uzdrowisk, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2030	Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 jest odpowiedzią władz województwa na zmieniające się uwarunkowania i wyzwania, przedstawia spójny plan powiązanych i przemyślanych działań w perspektywie najbliższej dekady, stanowiący punkt wyjścia do szerokiej współpracy, której efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego.
Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023 – WPOnZ	Celem strategicznym programu jest „zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego regionu jako istotnej części spuścizny dziejowej”. Program jest czwartą edycją wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie i stanowi kontynuację ustaleń i zasad w zakresie kształtowania krajobrazu kulturowego i ochrony dziedzictwa kulturowego regionu przyjętych we wcześniejszych latach. Program obejmuje obszar województwa łódzkiego w granicach administracyjnych.

Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej	Dokument określa na poziomie województwa organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, poprzez planowanie i przygotowanie realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu uratowanie zabytków przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Ujmuje w szczególności rozmieszczenie i stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania. Dokument wymaga corocznej aktualizacji, a jego części podlegają ochronie na podstawie przepisów dotyczących ochrony informacji niejawnych.
Program Rozwoju Turystyki w Województwie Łódzkim na lata 2007-2020	Jako cel nadrzędny dla działań podejmowanych w ramach realizacji Programu przyjęto wykreowanie atrakcyjnego turystycznie wizerunku regionu, poprzez realizację kompleksowego zespołu działań organizacyjnych, inwestycyjnych i promocyjnych.
Program Rozwoju Kultury w Województwie Łódzkim na lata 2014-2020	5 czerwca 2014 r. Zarząd Województwa Łódzkiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia ww. dokumentu. Jego celem jest wytyczenie kierunków polityki kulturalnej w województwie łódzkim oraz przedstawienie rekomendowanych działań dla rozwoju kultury w regionie na lata 2014-2020. Rozwój kultury przyczyni się do podniesienia atrakcyjności województwa łódzkiego. Mieszkańcy województwa łódzkiego będą brać aktywny udział w życiu kulturalnym – uczestniczyć w kulturze i ją współtworzyć. Będą czuli się dumni z lokalnych i regionalnych tradycji oraz odpowiedzialni za otoczenie, w którym żyją. Będą przygotowani do odbioru komunikatów kultury oraz będą posiadać wiedzę o regionie. Wzrost poczucia tożsamości mieszkańców, ich zaangażowanie w życie społeczne (kulturalne), wpłynie na budowę pozytywnego obrazu kultury w województwie na zewnątrz – w kraju i za granicą.

Przy sporządzaniu Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023-2026 wzięto pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Łowicz wynikające z dokumentów na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym. Dużą uwagę w niniejszym opracowaniu zwrócono na zapisy zawarte w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023, uwzględniając jego rekomendacje. Zgodność niniejszego Programu ze strategicznymi dokumentami regionu jest warunkiem koniecznym jego skutecznej realizacji. Należy podkreślić, że Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023 - 2026 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w krajowych, wojewódzkich dokumentach programowych.

4. RYS HISTORYCZNY

Tereny gminy Łowicz wpisane są w historię ziem Powiatu Łowickiego, której historia (jako jednostki polityczno-administracyjnej) sięga XIX wieku. Do czasów rozbiorów ziemie te należały do powiatów: rawskiego, gąbińskiego i sochaczewskiego w województwie rawskim. Po III rozbiorze Polski ziemie gminy Łowicz znalazły się w departamencie warszawskim, zaś w czasach Królestwa Polskiego weszły w skład województwa mazowieckiego. W 1849 roku ukształtował się natomiast teren powiatu, zbliżony do obecnego kształtu. Wybuch I wojny światowej spowodował zakończenie administracji rosyjskiej i wprowadzenie obwodów niemieckich. Tuż przed wybuchem II wojny światowej tereny obecnej gminy Łowicz (wraz z powiatem) znalazły się w granicach województwa łódzkiego. W 1939 roku Powiat Łowicki wraz z gminą został wcielony do dystryktu warszawskiego w Generalnym Gubernatorstwie. W czasie wojny na terenie powiatu działała armia podziemna oraz konspiracyjne struktury państwa polskiego. Po zakończeniu wojny powrócono do charakteru administracji sprzed 1939 r. (system ten przetrwał do reformy administracji w 1954 r.). W 1972 r. podjęto uchwałę w sprawie utworzenia gmin w województwie łódzkim. Na terenie

obecnego Powiatu Łowickiego utworzono ich 11, m.in. Gminę Łowicz. W 1975 roku znalazły się one na terenie nowo utworzonego województwa skierniewickiego, a w 1999 roku (po jego likwidacji) ponownie znalazły się na terenie województwa łódzkiego. Gmina jest położona pomiędzy tzw. Wzgórzami Domaniewickimi, a korytem Bzury, po obu stronach rzeki. Nazwa miejscowości Łowicz wywodzi się od nazwy osobowej „Łowik”, istnieje też hipoteza o pochodzeniu nazwy od słowa „łowić”, polować, co może mieć związek z lasami, miejscem nadającym się do łowów. Podobnie Kazimierz Rymut podaje, że słowo Łowicz pochodzi od nazwy osobowej „Łowik”. Niektórzy wywodzą nazwę od łowienia ryb. Obszar dzisiejszej gminy przynależał do kasztelanii łowickiej zwanej Księstwem Łowickim, stanowiącej dobra ziemskie arcybiskupów gnieźnieńskich na Mazowszu. Po włączeniu dzielnicy mazowieckiej do Korony, dobra łowickie weszły w skład województwa rawskiego. Województwo dzieliło się na ziemie: rawską, sochaczewską i gostyńską. Obszar gminy w części wchodził w skład ziemi sochaczewskiej, a wioski położone na północ od Łowicza do ziemi gostyńskiej i przetrwał w tych granicach do upadku Rzeczypospolitej. Po trzecim rozbiórce dobra arcybiskupie uległy konfiskacie na rzecz rządu pruskiego.

W czasach Królestwa Polskiego weszły w skład województwa warszawskiego. W 1837 r. przeprowadzona została reforma administracyjna wg wzorców rosyjskich, województwa przemianowano na gubernie, następnie zaś obwody na powiaty. Powiat Łowicki wszedł do guberni warszawskiej. W 1849 r. ziemie dzisiejszej gminy zostały włączone do powiatu łowickiego. W wyniku reformy administracyjnej gmin ukazem carskim z 1859 r. utworzono gminy Dąbkowice, Kompina, Bąków z siedzibą w Zdunach i Jeziorko, od 1869 Jeziorko z siedzibą w Chaśnie. Największy obszar na terenie dzisiejszej gminy zajmowała gmina Dąbkowice z wioskami Bocheń, Mystkowice, Parma, Placencja, Dąbkowice, Jamno, Jastrzębia, Ostrów, Otolice, Pilaszków, Urbańszczyzna Wygoda i Zawada. W gminie Bąków znalazły się: Świącie, Klewków, Niedźwiada i Świeryż, w gminie Jeziorko: Strzelcew i Szczudłów, w gminie Kompina: Małszyce, Popów, Zielkowice, Zabostów Mały i Zabostów Duży. Należy zaznaczyć, iż po upadku Rzeczypospolitej dobra łowickie weszły w skład dóbr rządowych, zaś po klęsce napoleońskiej obszar dóbr prymasowskich stał się prywatną własnością cesarską. W 1820 r. Aleksander I postanowił o przekazaniu Wielkiemu Księciu Konstantemu „titulo gratuito” dóbr łowickich. W ich skład weszły liczne folwarki, wioski i wójtostwa m.in. Popów, Dąbkowice, Strzelcew, Placencja, Jamno, Bocheń, Wygoda, Klewków, Świeryż, Guźnia, Strzelcew, Mystkowice, Zawady, Urbańszczyzna, Jastrzębia, Mysłaków, Ostrów.

Historia osadnictwa które obecnie znajdują się w granicach gminy Łowicz, nierozzerwalnie wiąże się również z historią miasta Łowicza - jednego z najstarszych miast Rzeczypospolitej. Przez ziemie te przebiegały drogi handlowe z zachodu na wschód i z południa na północ, a miasto usytuowane zostało na skrzyżowaniu tych dróg. Występowanie Łowicza jako ośrodka miejskiego wiąże się już z XII w., choć dopiero rok 1283 przyjmuje się jako datę lokacji miasta. Ślady osadnictwa na terenie wokół Łowicza są jeszcze starsze, o czym świadczą liczne na terenie gminy stanowiska archeologiczne. Główną osią osadnictwa w czasach przed średniowiecznych była rz. Bzura, jedyny szlak komunikacyjny na terenie puszczy.

Świadczą o tym zbadane stanowiska:

- w Bocheniu - grodzisko wczesnośredniowieczne. W świetle źródeł archeologicznych byłby to najstarszy gród tej części Mazowsza - prawdopodobnie z V/VI w. n.e. (opracowanie Andrzeja Kosiorka „Bocheń - najstarszy ośrodek grodowy na południowo-zachodnim Mazowszu”). W stanie istniejącym jest to piaszczyste wyniesienie w kształcie nieregularnej elipsy o powierzchni ok.3,5 ha i wysokości 2-3 m., otoczone starorzeczem Bzury i rzeką Bobrówką,
- w Bocheniu - stanowisko archeologiczne nr 13, obejmujące pozostałości osady wczesnośredniowiecznej (XI/XIII w.) i prawdopodobnie także osadnictwa znacznie wcześniejszego - epoki kamienia, kultury łużyckiej (sprawozdanie z prac archeologicznych przeprowadzonych w dniach 17.05-28.05.85 r na stanowisku nr 13 w miejscowości Bocheń - autor Andrzej Kosiorek). To, wielokulturowe stanowisko leży na lewym brzegu rzeki Bobrówki, w miejscu nieodległym od wyżej opisanego grodziska (piaszczyste wyniesienie w dolinie rzecznej).

Późniejsze ślady wskazują na zasiedlanie obszarów tarasów nadzalewowych pośród bagien i rozlewisk oraz dopływów rz. Bzury. Charakterystyczny jest jednak bliski kontakt osadnictwa z rzekami. Łowicz jako znaczący ośrodek handlowy, miejsce znanych nawet poza granicami kraju jarmarków łowickich, oddziaływał stymulująco na gospodarkę tych terenów. Dzieje ziem łowickich to przede wszystkim dzieje własności ziemskiej arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, charakteryzujące się pewną odrębnością gospodarczo-administracyjną w stosunku do terenów otaczających. Odrębność ta wzrosła w XIX w. po sekularyzacji dóbr

kościelnych i po przeprowadzeniu reformy uwłaszczeniowej w czasach Księstwa Łowickiego (znacznie wcześniej niż gdzie indziej). Wiąże się z większą zamożnością społeczności zamieszkującej tereny księstwa i z tym związaną innością struktur osadniczych, odmiennością w sferze kulturowej, w sferze budownictwa. Najbardziej widocznym i utrwalonym efektem przeprowadzonej w I połowie XIX w. komasacji, była zmiana dotychczasowych kształtów wsi; zniknęły owalnice, ulicówki i wielodrożnice, a na ich miejscu powstawały rzędówki, rozciągające się na znacznych przestrzeniach. Taki typ zabudowy reprezentują obecnie prawie wszystkie wsie gminy Łowicz. Z okresu Księstwa Łowickiego datuje się początek rozplanowywania zagród w sposób charakterystyczny dla regionu łowickiego. Typowa zagroda miała formę zamkniętą, w kształcie kwadratu lub prostokąta, którego boki stanowiły budynki gospodarcze i inwentarskie, a front dom mieszkalny. Stodoła znajdowała się z dala od budynków inwentarskich, poza tym czworobokiem. Ciągła przebudowa wsi zmieniła wygląd zagród. Typ zagrody zamkniętej jest już rzadkością, choć można ją jeszcze spotkać (część jej fragmenty) w niektórych miejscowościach gminy (np. w wielu punktach zabudowy wsi Popów).

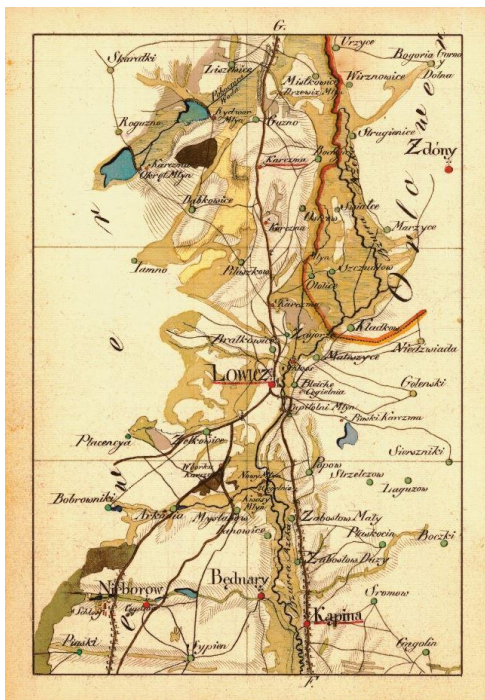
Na przyspieszenie rozwoju gospodarczego, a częściowo i kulturalnego, terenów rejonu łowickiego wpłynęła lokalizacja magistralnych linii kolejowych, zwłaszcza w kierunku na Kutno (druga połowa XIX w.). Dobre warunki komunikacyjne i bliskie położenie dużych ośrodków miejskich - Warszawy i Łodzi - wpłynęły na przemiany w sferze kultury. Przemianom tym towarzyszył przyspieszony proces zaniku tradycyjnych form księżackiej kultury ludowej, w tym budownictwa ludowego.

Charakter wiejski gminy, z miastem Łowiczem w roli dominującego ośrodka obsługi, „przyciągającego” większość inwestycji budowlanych np. z zakresu użyteczności publicznej i kultu religijnego, rolniczy charakter gospodarki o specyficznej strukturze własności kształtowanej w przeciągu wieków, także szybko postępujące przemiany gospodarczo-kulturalne w XIX i XX w. - nie sprzyjały powstawaniu i zachowaniu na obszarze gminy zbyt wielu zabytków architektury i budownictwa.

WYPIS ZE „SŁOWNIKA GEOGRAFICZNEGO KRÓLESTWA POLSKIEGO I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH”

Obszar Łowicki uwzględniony jest jako – pow. gub. warszawskiej, nad rz. Bzurą, na prawym brzegu Bzury, w nizinie w punkcie zbiegu trzech dopływów Bzury: Uchanki, Zielkówki i Jarzębówki; odległy 82 w. od Warszawy, z którą połączony jest linią drogi żel. warszaw.-bydgoskiej od r. 1845 (od 1861 z Bydgoszczą); szosa 1-go rzędu łączy go z Warszawą i Kaliszem; trakty gubernialne 2-go rzędu z Płockiem, Łęczycą, Wiskitkami i Skierniewicami. Ł. posiada obecnie 6 kościołów katol. mur. (kolegiata, paraf. św. Ducha, fil. św. Leonarda, fil. po-pijarski, fil. po-misyjonarski i koś. z klaszt. bernardynek etatowy), cerkiew prawosł., koś. Par. ewang., szpital św. Tadeusza, ochronę na 40 dzieci, ochronę dla starozakon., szkołę realną 6-klas, progimnazjum żeńskie 3-klas., cztery szkoły element., dwie szkoły prywatne żeńskie, szkołę ewang., bibliotekę przy szkole real. (do 5000 tom.), sąd pokoju, urząd powiat., miejski, st. dr. żel. warsz.-bydgos., st. poczt. i telegr. W 1827 r Ł. miał 411 dm. i 6693 mk. (676 żyd.) (...) Z zakładów fabrycznych istniały tu w r. 1878: młyn parowy, 2 dystylarnie, 5 garbarni, 4 cegielnie, 3 mydlarnie, fabryka wyrobów glinianych, browar 2 olejarnie, 2 warzelnie miodu, 3 fabryki octu. Do 1877 r. istniała tu fabr. wyrobów żelaznych. (...) Ł. jest miejscem odbywania się głośnych od wielu wieków jarmarków na s. Jana (2 dni) i na św. Mateusza (4 dni), na które przybywają liczni kupcy z odległych stron, a przedmiotami zbytu są: konie, bydło, wyroby siodlarskie, rymarskie, kuśnierskie. Obecnie dawna świetność ich upadła. (...) Według podania (prawdopodobnego zresztą) Ł. pierwotnie był dworem łowieckim (Łowisko) książąt mazowieckich, koło którego mieszkali ludzie pomagający przy łowach książęcych i utrzymujący w porządku łowieckie przybory. Papież Innocenty, zatwierdzając bullą z 1136 r. nadania poczynione arcybiskupom gnieźnieńskim, wymienia już Ł. Jeszcze w obecnym stuleciu stał pierwotny dworzec na środku rynku, służąc za skład soli. Kiedy osada ta otrzymała prawo miejskie niewiadomo. Znaczenie jej datuje się od połowy XIV w., kiedy Jarosław ze Skotnik, arcybisk. gnieźn., wznosił na sztucznym nasypie nad brzegiem Bzury okazały zamek, mający służyć za rezydencją dla arcybiskupów. Ziemowit ks. Mazowska przywilejem 1359 r. udzielonym temuż arcybiskupowi nadał wielkie swobody miastu, jako też i całej majętności łowickiej. Odtąd arcybiskupi w okręgu tym władzę najwyższą, jako udzielnicy księżęta piastowali tak dalece, iż szlachta, bez apelacji króla, ulegała ich wyrokom. (...) Prymasi z upodobaniem tu przemieszkując z licznym dworem, przyczyniali się do wzrostu i pomyślności miasta; sławny Jan Łaski na początku XVI w. rugował stąd żydów i surowemi obwarował prawami, aby nadal nie osiadali. Mikołaj Dzierżgowski założył synod prowincjonalny 1556, Jakób Uchański zwołał tutaj po zgonie Zygmunta Augusta 1572 r. zjazd Wielkopolan i ustanowił urzędy tyczące się porządku w kraju, bezpieczeństwa i obrony. (...) Ł. po wojnach szwedzkich naprawiwszy swe mury, liczył w r. 1680 kościołów 11 a domów 380, rzemieślników i artystów różnego rodzaju 231, którzy 8 cechów składali. (...) Przy tyłu

historycznych wspomnieniach, Ł. pomimo swoich klęsk, przechował jeszcze zabytki swoich czasów. Pierwsze miejsce zajmował tu zamek prymasów, zbudowany przez arcybisk. Jarosława ze Skotnik około 1355 r., rozszerzony i ozdabiany przez następców, zburzony w czasie pierwszego najścia Szwedów i znowu na początku zeszłego wieku, przez Teodora Potockiego, arcybisk. podźwignięty, dotrwał do naszych czasów. Zamek ten urządzony był wspaniale i obszernie na małej, umyślnie widać sypanej wyniosłości, w śród bagnistego Bzury wybrzeża. Woda oblewała go do koła, a wysokie mury czyniły go miejscem dosyć warownem. Most długi, przez błota idący, wzmocniony przekopem i dwoma szańcami z obu stron usypanemi, łączył go z miastem. Po opuszczeniu przez Szwedów, arcybiskupi wprawdzie naprawili główne uszkodzenia, ale, wystawiwszy z konieczności dla tymczasowego dla siebie mieszkania pałac w Skierniewicach, już później chętniej w temostatniem miasteczku niżeli w Ł. przemieszkawali. Verdum, przejeżdżając przez Ł. w końcu XVII w., zastał zamek w dobrym stanie. W niezamieszkałym zamku, prymas Michał Poniatowski urządził fabrykę płótna, zebrawszy fundusz na jej prowadzenie, przez wypuszczenie akcyj po 4000 złp. (...) Za rządów królestwa, kiedy księstwo łowickie utworzone zostało, administrator jego, ową starożytną i jeszcze mieszkalną budowlę rozebrał w r. 1822, a materyałów użył na wybudowanie pałacu w Łyszkowicach. Za to Ł. będąc przez kilka wieków stolicą prymasów rzplitej, bogatym jest w duchowne instytucje i gmachy. Najznamienitszym z nich jest kolegiata, erygowana w r. 1433 przez Wojciecha herbu Jastrzębiec, arcybiskupa gnieźnieńskiego, z dawniejszego parafialnego kościoła, który początkiem swoim r. 1100 miał zasięgać. Pierwotny atoli gmach, gdzie się nabożeństwo kolegiackie odbywało, był drewniany i długo takim jeszcze pozostał.

Struktura osadnicza

Struktura przestrzenna osadnictwa ukształtowała się na planie centralnie położonego ośrodka (m. Łowicz) z wychodzącymi promieniście drogami na kierunkach: Poznań, Łódź, Warszawa, Skierniewice, Łęczyca, Płock, Chąšno, Kocierzew Południowy, Żłaków Kościelny, Bobrowniki, Pszczonów.

Charakterystyczne dla struktury przestrzennej osadnictwa na terenie gminy jest równomierne rozmieszczenie zabudowy osadniczej na obszarze całej gminy. Zabudowa zlokalizowana jest w układzie długich, zwartych ulicówek: w części zachodniej i północno-wschodniej - równoleżnikowo, w części południowo-wschodniej - południkowo. Takie ukierunkowanie ciągów zabudowy znajduje swoje uzasadnienie w istniejących uwarunkowaniach środowiska przyrodniczego (układ hydrograficzny i rzeźba terenu) oraz historycznych - rozwój zabudowy w zbliżeniu do ważnych traktów drogowych wiodących do Łowicza. Zabudowa większości wsi rozwinęła się w formie jednostronnej zabudowy przyulicznej. Sporadycznie, występuje w tych miejscowościach zjawisko lokowania siedlisk po przeciwnej stronie ulicy. Wyjątkiem są wsie południowo-wschodniego obszaru gminy: Zielkowice, Placencja, Parma, Wygoda i Zawady a także wieś Guźnia, gdzie wykształciła się dwustronna, dosyć zwarta zabudowa przyuliczna. Zabudowa w formie rozproszonej prawie nie występuje na terenie gminy. Główne tworzywo zainwestowanych terenów wsi stanowi zabudowa zagrodowa, choć obecna jest, w stopniu różnym w poszczególnych miejscowościach, zabudowa nierolnicza - głównie siedliska z budynkami mieszkalnymi jednorodziinnymi.

W istniejącej na terenie gminy zabudowie osadniczej siedliska rolnicze stanowią nieco ponad 2/3 liczby wszystkich siedlisk zamieszkania. Prawie trzykrotnie mniej jest siedlisk zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Na niektórych działkach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej pojawiły się funkcje usługowe i usługowo-produkcyjne lub wyłącznie produkcyjne. Na terenie gminy zjawisko zmiany sposobu użytkowania istniejących siedlisk na cele rekreacyjne lub powstawania nowych budynków letniskowych jest zjawiskiem o niewielkiej skali.

Z oceny zabudowy w poszczególnych miejscowościach wynikają następujące wnioski:

- zjawisko przemieszania zabudowy o funkcjach rolniczych i nierolniczych występuje, w większej lub mniejszej skali, w prawie wszystkich jednostkach osadniczych gminy (za wyjątkiem wsi Świące),
- w największym stopniu jednorodny charakter - o funkcji rolniczej - ma zabudowa wsi: Świeryż, Świące, Zawady, Zabostów Duży, Dąbkowice Dolne, Zabostów Mały i Szczudłów,
- zabudowa wsi Małszyce charakteryzuje się przeważającym udziałem zainwestowania o funkcji nierolniczej (dominują działki zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej), natomiast znacznie większy od wielkości przeciętnych dla gminy, odsetek siedlisk nierolniczych mają Zielkowice, Jastrzębia, Otolice, Popów, Strzelcew, Niedźwiada i Parma,
- generalnie, w terenach zabudowy o przewadze funkcji rolniczej występuje największy odsetek siedlisk opuszczonych (wyjątkiem jest wieś Popów, ale tu z kolei obserwuje się również w większym stopniu niż gdzie indziej, zjawisko powstawania całkiem nowych siedlisk zamieszkania - nowe działki z budynkami mieszkalnymi jednorodziinnymi w enklawach terenów zabudowy zagrodowej),
- we wsi Guźnia, w terenach położonych w pobliżu zbiorników poeksploatacyjnych, powstały liczne siedliska o funkcji letniskowej,
- następuje dalsza zabudowa terenów przeznaczonych w obowiązującym planie miejscowym na cele budowlane w formie zabudowy jednorodzinnej szczególnie w miejscowościach graniczących z m. Łowicz.

Insygnia Gminy Łowicz

Uchwałą Gminy wprowadzono Herb Gminy Łowicz wykonany w czterech wersjach graficznych, wzory Pieczęci Urzędowych Gminy Łowicz z umieszczonym pośrodku herbem gminy i napisami na otoku odpowiadającymi nazwom jednostek organizacyjnych uprawnionych do używania pieczęci urzędowych, Flagę Gminy Łowicz w trzech wersjach graficznych oraz Tablice Samorządowe Gminy Łowicz.

Przedstawiony wzór Herbu Gminy Łowicz z użyciem metali heraldycznych umieszczony został na tarczy gotyckiej tzw. hiszpańskiej: „w polu błękitnym pelikan srebrny (biały) z dziobem i łapami złotymi (żółtymi) nad wstęgą rzeki srebrną (białą) w pas”.

Podstawowym kryterium opracowywanego znaku jest jego zgodność z przesłankami historycznymi i sztuką heraldyczną. Tworząc Herb Gminy Łowicz przeprowadzone zostały szerokie badania historyczno-heraldyczne dotyczące ziem wchodzących w terytorium gminy. W projekcie nawiązano do symboliki identyfikowalnej dla mieszkańców całej gminy. W omawianym przypadku mamy do czynienia z gminą, której siedziba znajduje się w mieście, posiadającym własną symbolikę heraldyczną. Należy też zaznaczyć, że na obszarze gminy nie występowały inne miasta. Zaistniała więc potrzeba stworzenia nowego wizerunku herbu. Zgodnie z zaleceniami dotyczącymi tworzenia nowych wizerunków herbowych dla gmin Rzeczypospolitej przeanalizowano genezę miejscowości wchodzących w skład gminy, etymologię nazwy gminy, symbolikę wezwań kościołów parafialnych, stosunki własnościowe na obszarze gminy i jej przynależność administracyjną, herb miejscowości stanowiącej siedzibę gminy, symbolikę napieczętą dotyczącą gminy z XIX i XX wieku oraz czynniki charakterystyczne dla omawianego regionu takie jak krajobraz, zabytki i podania.

5. DIAGNOZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY ŁOWICZ

5.1. ZABYTKI WSKAZANE DO ZAMIESZCZENIA W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

W myśl art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) w przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Bocheń - gm. Łowicz

Bocheń - legenda do mapy:

1. Dom drewniany nr 43 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

2. Dom drewniany nr 49 (wez) - nie istnieje
3. Kapliczka naprzeciwko nr 79 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

4. Dom drewniany nr 80 (wez) - nie istnieje
5. Dom drewniany nr 81 (wez) - nie istnieje
6. Stodoła drewniana z siedliska nr 81 (wez) - nie istnieje

Dąbkowice Dolne - gm. Łowicz

Dąbkowice Dolne - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 10 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 16 (wez) - nie istnieje
- 3) Dom drewniany nr 17 (wez, gez) - do wykreślenia

4) Kapliczka przy nr 18 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

5) Dom drewniany nr 28 (wez) - nie istnieje

6) Stajnia w zagrodzie nr 34 (gez) - nie zamieszczać w gez

7) Dom drewniany nr 45 (wez) - nie istnieje

Dąbkowice Górne – gm. Łowicz

Dąbkowice Górne – legenda do mapy:

1) Kapliczka przy nr 18 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

Guźnia - gm. Łowicz

Guźnia - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 1 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 2 (wez) - nie istnieje
- 3) Kapliczka naprzeciwko nr 2 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

4) Dom drewniany nr 7 (wez) - nie istnieje

5) Dom drewniany nr 13 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

6) Dom drewniany nr 14 (wez) - nie istnieje

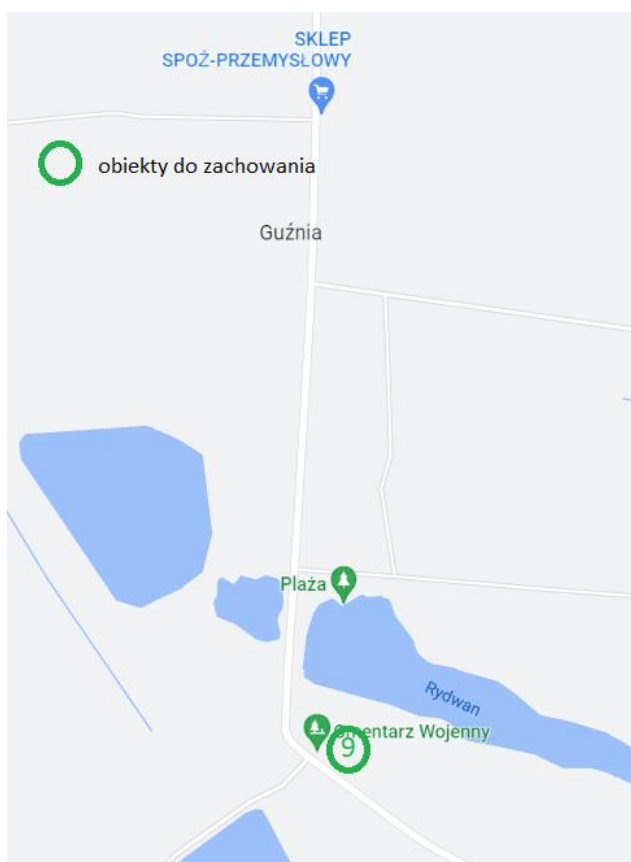
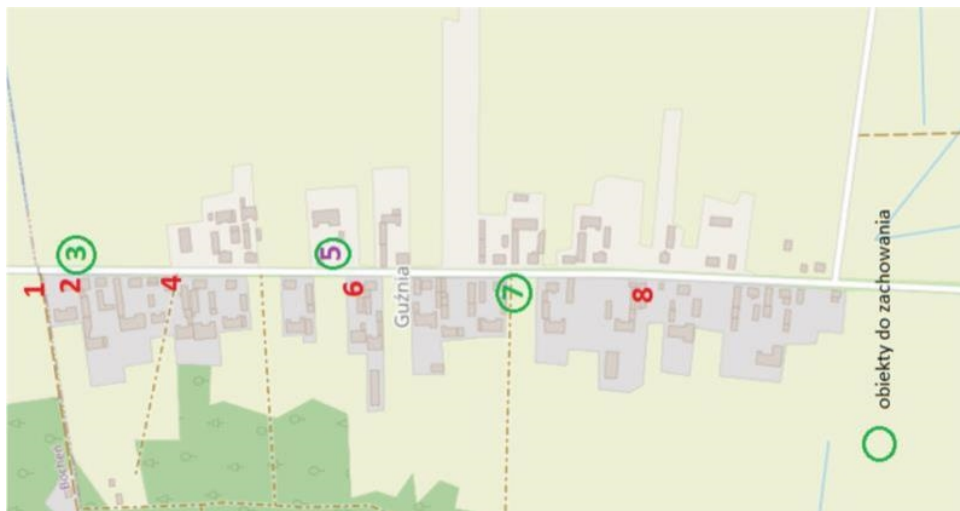
7) Kapliczka koło nr 19 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

8) Dom drewniany nr 25 (wez) - nie istnieje

9) Cmentarz wojenny z II wojny światowej (gez) - do zachowania i ochrony w gez

Jamno – gm. Łowicz

Jamno - legenda do mapy:

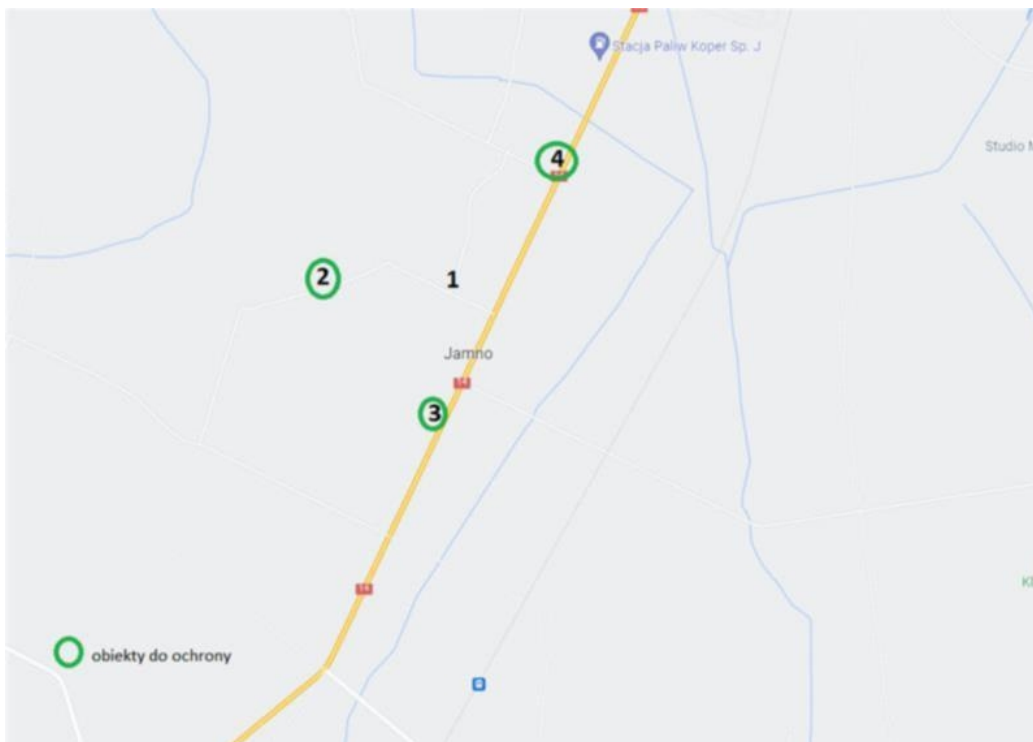
- 1) Dom drewniany nr 27 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 39 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

3) Kapliczka naprzeciwko nr 55 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

4) Kapliczka przy drodze krajowej nr 14 - do zachowania i ochrony w gez

Jastrzębia - gm. Łowicz

Jastrzębia - legenda do mapy:

- 1) Kapliczka naprzeciwko nr 43 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

- 2) Dom drewniany nr 47 (wez) - nie istnieje
- 3) Dom drewniany nr 48 (wez) - nie istnieje
- 4) Dom drewniany nr 50 (wez, gez) - nie istnieje
- 5) Dom drewniany nr 53 (wez) - nie istnieje
- 6) Budynek mieszkalny nr 69 (gez) - do wykreślenia

Klewków - gm. Łowicz

Klewków- legenda do mapy:

- 1) Kapliczka przy nr 1 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

- 2) Budynek mieszkalny nr 3 (gez) - nie zamieszczać w gez – zły stan techniczny

3) Dom drewniany nr 21 (wez) - nie istnieje

4) Dom drewniany nr 26 (d. nr. 29) (wez) - do wykreślenia (bardzo zły stan)

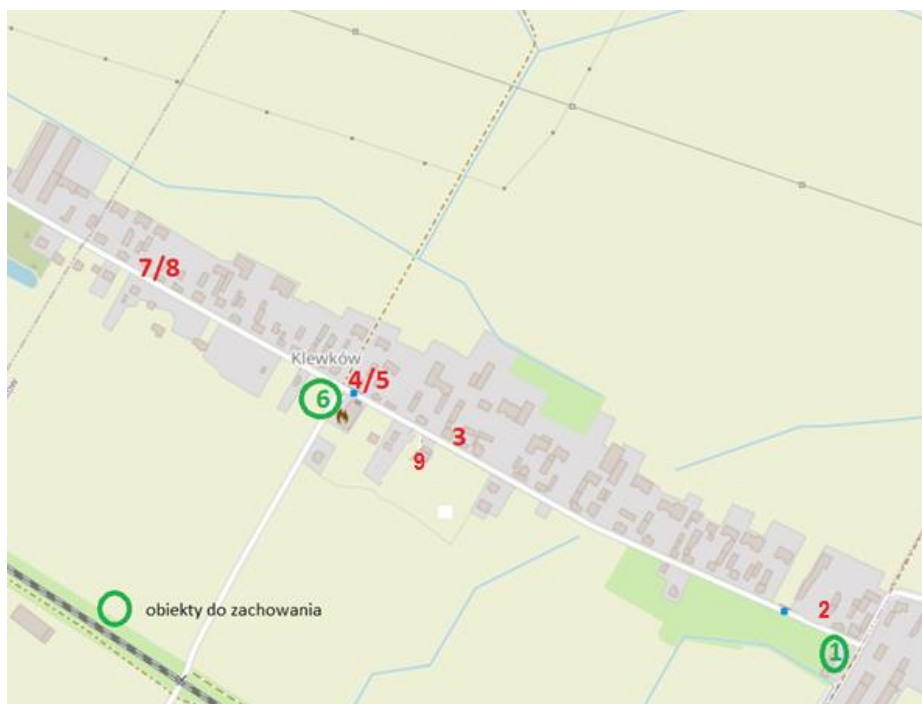
5) Stodoła drewniana z siedliska nr 26 (d. nr. 29) (wez) - nie istnieje

6) Kapliczka naprzeciwko nr 30 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

- 7) Dom drewniany nr 43 (wez) - nie istnieje
- 8) Stodoła drewniana z siedliska nr 43 (wez) - nie istnieje
- 9) Młyn przy nr 25 - do rozważenia ewentualnego objęcia ochroną

Mystkowice - gm. Łowicz

Mystkowice - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 8 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 24 (wez) - nie istnieje
- 3) Kapliczka naprzeciwko nr 30 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

Niedźwiada - gm. Łowicz

Niedźwiada - legenda do mapy:

- 1) Budynek mieszkalny nr 4 (gez) - nie ujmować w gez, zmieniona stolarka okienna

2) Dom drewniany nr 15 (wez) - nie istnieje

3) Kapliczka koło nr 21 (gez) - nie ujmować w gez, kapliczka rozebrana w miesiącu sierpniu 2022 r.

4) Zagroda: budynek mieszkalny + obora nr 22 (gez) - nie ujmować w gez, przekształcenia obiektów

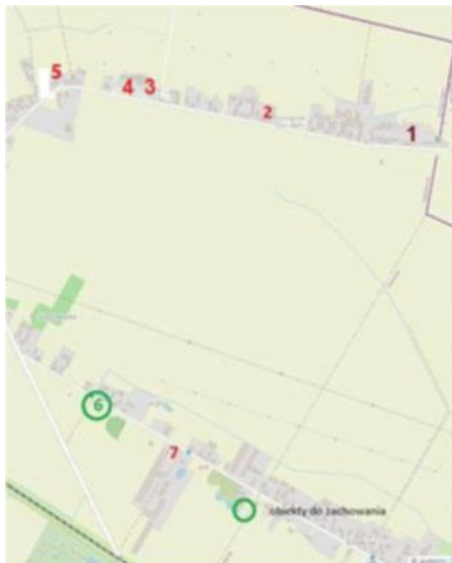
5) Budynek Urzędu Poczтового nr 24 (wez) - nie ujmować w gez, zmieniona struktura

6) Kapliczka koło nr 74 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

7) Dom drewniany nr 77 (wez) - nie istnieje

Ostrów - gm. Łowicz

Ostrów - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 2 (wez) - nie istnieje
- 2) Kapliczka naprzeciw nr 11 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

- 3) Dom drewniany nr 25 (wez) - nie istnieje
- 4) Stodoła drewniana z siedliska nr 27 (wez) - nie istnieje
- 5) Dom drewniany nr 28 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

6) Dom drewniany nr 34 (wez) - do wykreślenia (przebudowany)

7) Stodoła drewniana z siedliska nr 34 (wez) - nie istnieje

8) Dom drewniany nr 41 (wez) - nie istnieje

Otolice - gm. Łowicz

Otolice - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 12 (wez) - nie istnieje
- 2) Budynek mieszkalny nr 23 (d. nr 24) (gez) - nie ujmować w gez, zły stan

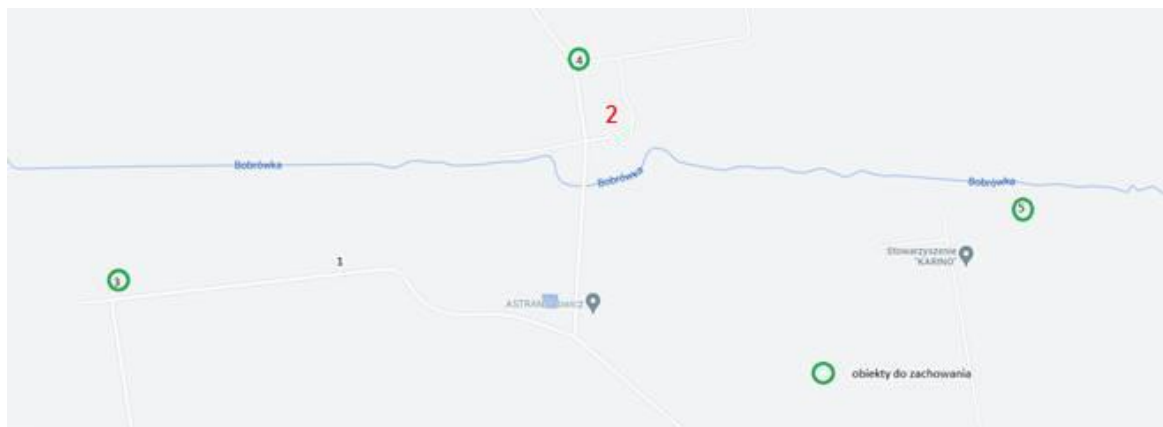
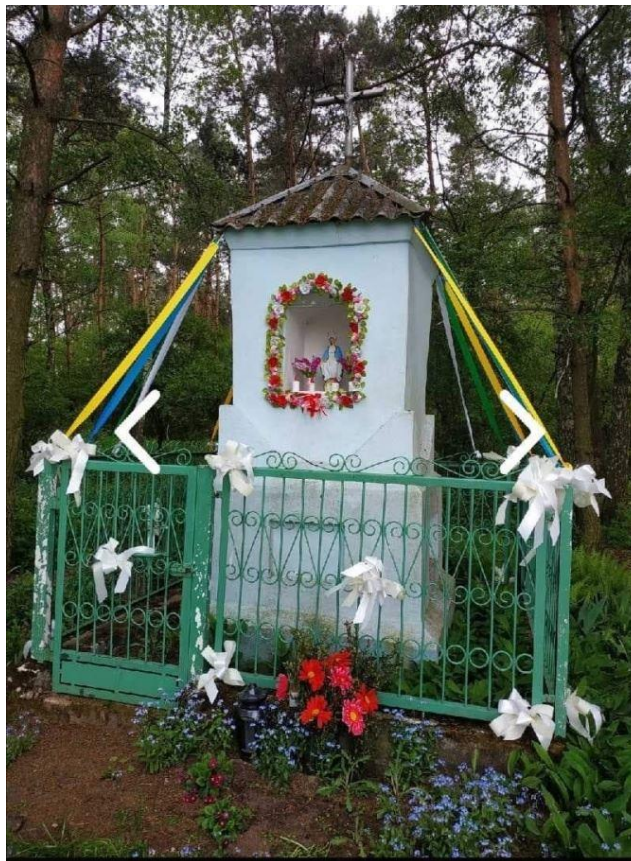
- 3) Kapliczka przy nr 3A - do zachowania i ochrony w gez

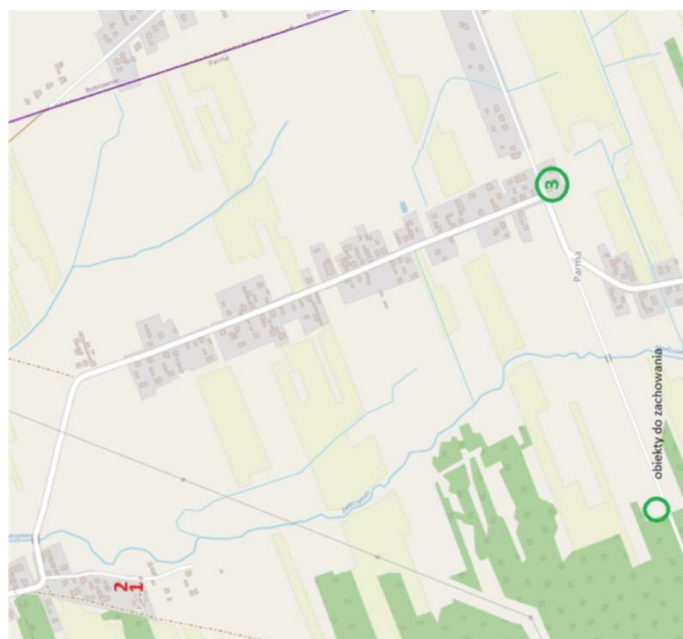
4) Kapliczka przy nr 26 - do zachowania i ochrony w gez

5) Kapliczka przy rzece Bobrówka - do zachowania i ochrony w gez

Parma - gm. Łowicz**Parma - legenda do mapy:**

- 1) Dom drewniany nr 5 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 6 (wez) - nie istnieje
- 3) Kapliczka koło nr 59 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

Pilaszków - gm. Łowicz

Pilaszków - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 2 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 20 (wez) - nie istnieje
- 3) Dom drewniany nr 55 (wez) - nie istnieje
- 4) Stodoła drewniana z siedliska nr 55 (wez) - nie istnieje

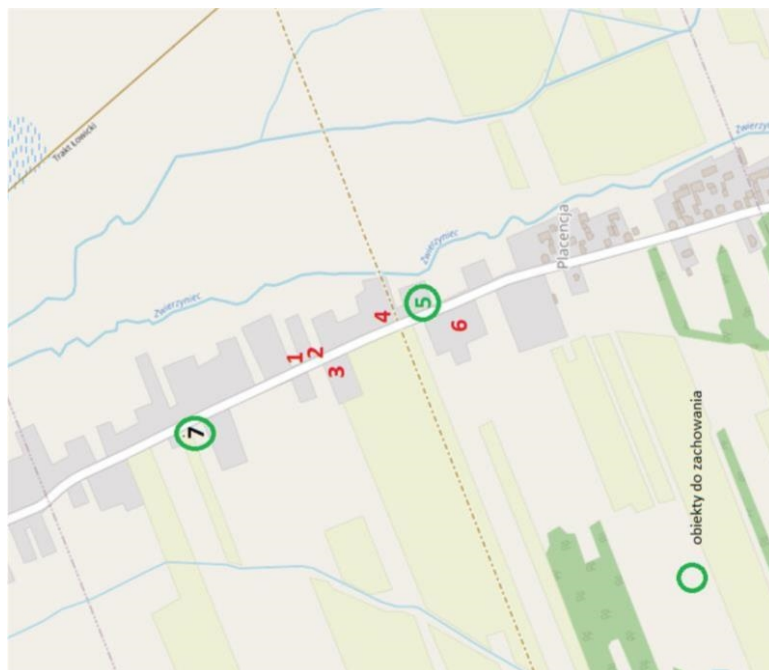
Placencja - gm. Łowicz

Placencja - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 22 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 23 (wez) - nie istnieje
- 3) Dom drewniany nr 26 (wez) - nie istnieje
- 4) Dom drewniany nr 29 (wez) - nie istnieje
- 5) Kapliczka koło nr 32 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

- 6) Dom drewniany nr 34 (wez) - nie istnieje
- 7) Krzyż naprzeciwko domu nr 15 - do zachowania i ochrony w gez

Popów - gm. Łowicz

Popów- legenda do mapy

- 1) Dom drewniany nr 1 (wez, gez) - do wykreślenia (przebudowany)

2) Spichlerz w zagrodzie nr 5 (gez) - nie ujmować w gez, zły stan

3) Stodoła drewniana z siedliska nr 65 (wez) - nie istnieje

4) Stodoła drewniana z siedliska nr 69 (wez) - nie istnieje

5) Dom drewniany nr 68a (wez) - nie istnieje

6) Stodoła drewniana z siedliska nr 72 (wez) - nie istnieje

7) Budynek mieszkalny nr 77 (d. nr 68) (gez) - do zachowania i ochrony w gez

8) Budynek mieszkalny nr 79 (d. nr 72) (gez) - do zachowania i ochrony w gez

9) Stodoła drewniana z siedliska nr 80 (wez) - do zachowania i ochrony w gez

10) Stodoła drewniana z siedliska nr 81 (wez) - nie istnieje

11) Dom drewniany nr 82 (wez) - do zachowania i ochrony w gez

12) Stodoła drewniana z siedliska nr 82 (wez) - do wykreślenia (przebudowany)

13) Spichlerz drewniany z siedliska nr 82 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

14) Kapliczka naprzeciw nr 84 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

15) Dom drewniany nr 104 (wez) - nie istnieje

16) Dom drewniany nr 105 (wez) - nie istnieje

17) Budynek mieszkalny nr 115 (d. nr 105) (gez) - do zachowania i ochrony w gez

Strzelcew - gm. Łowicz

Strzelcew - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 5 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 8 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

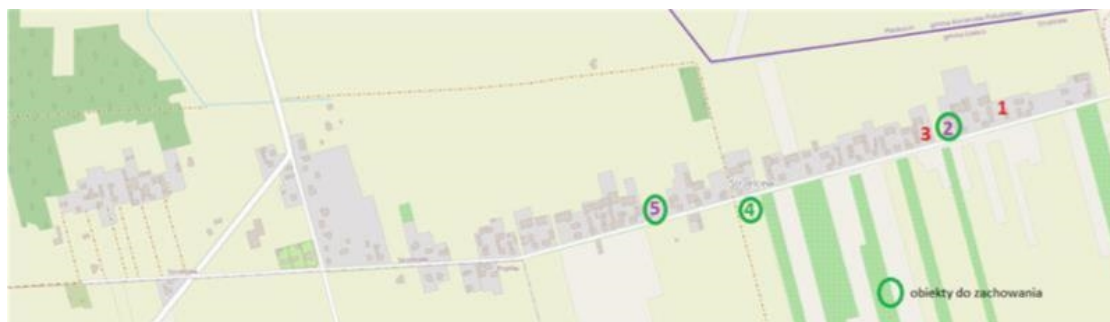

- 3) Dom drewniany nr 9 (wez) - nie istnieje
- 4) Kapliczka przy nr 20 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

5) Dom drewniany nr 25 (d. nr. 27) (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

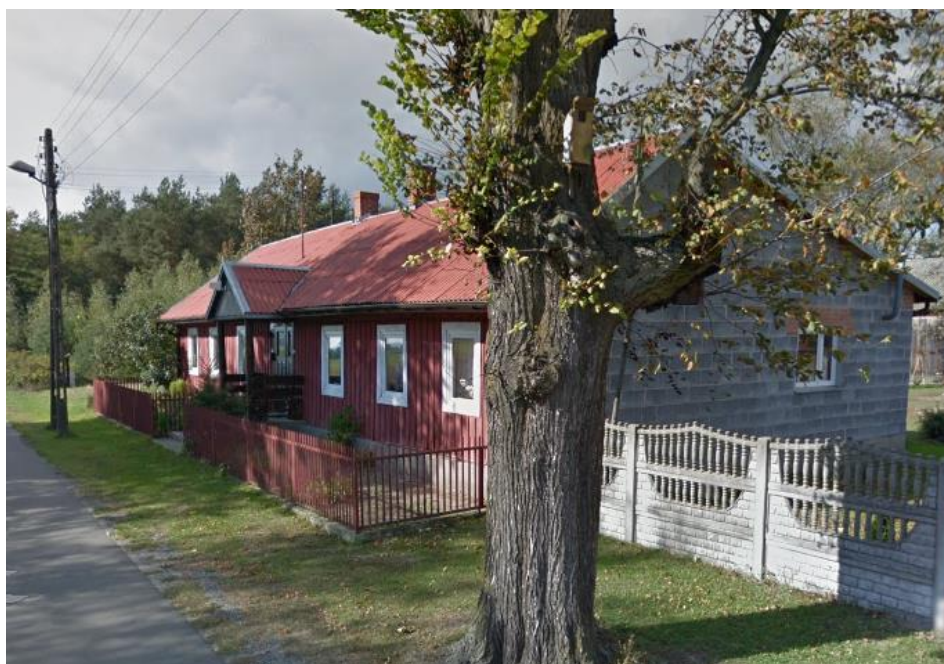

Szczudłów - gm. Łowicz

Szczudłów - legenda do mapy:

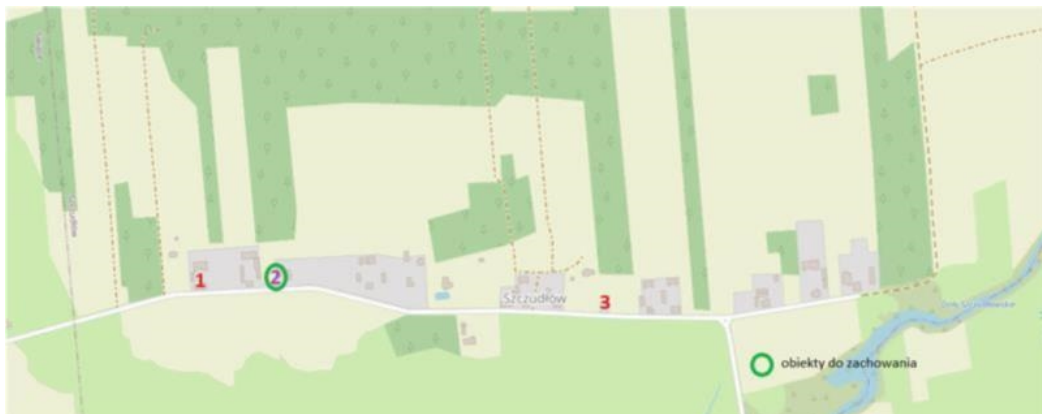
- 1) Dom drewniany nr 1 (wez) - do wykreślenia (przebudowany)

- 2) Dom drewniany nr 3 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

3) Dom drewniany nr 13 (wez) - nie istnieje

Świerż Pierwszy – gm. Łowicz

Świerż Pierwszy - legenda do mapy:

- 1) Kapliczka przy nr 3 (gez) i krzyż drewniany - do zachowania i ochrony w gez

2) Kapliczka przy nr 24 (gez) - nie istnieje

3) Budynek murowany szkoły nr 28 (wez) - do wykreślenia (zniszczony)

Świerż Drugi - gm. Łowicz

Świerż Drugi - legenda do mapy:

- 1) Kapliczka przy nr 13 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

2) Budynek mieszkalny nr 28 (gez) - nie ujmować w gez(zły stan)

3) Obora z kamienia z siedliska nr 28 (wez) - nie istnieje

4) Dom drewniany nr 34 (wez) - nie istnieje

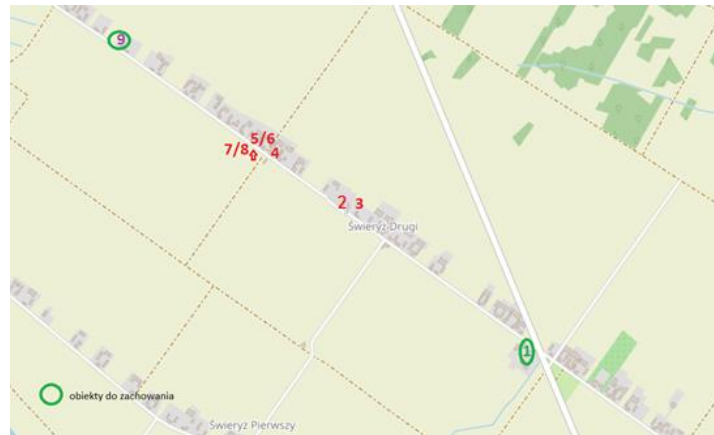
5) Dom drewniany nr 35 (wez) - nie istnieje

6) Stodoła drewniana z siedliska nr 35 (wez) - do wykreślenia (przebudowany)

- 7) Dom drewniany nr 36 (wez) - nie istnieje
- 8) Stodoła drewniana z siedliska nr 36 (wez) - nie istnieje
- 9) Dom drewniany nr 46 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

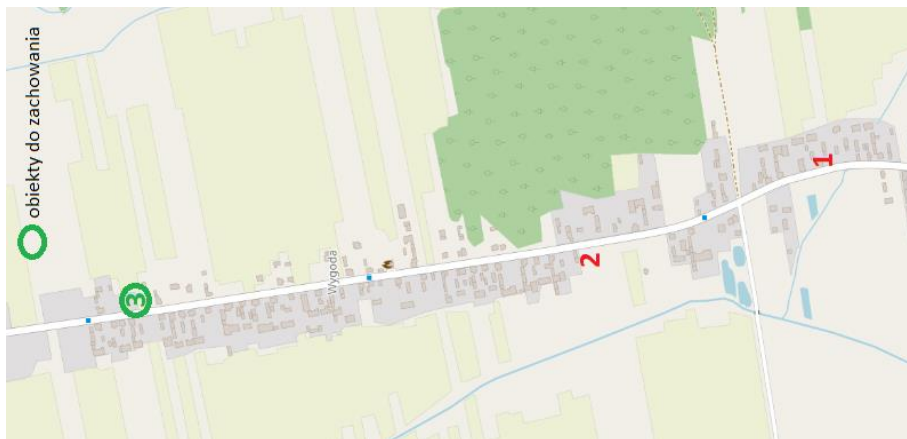

Wygoda - gm. Łowicz

Wygoda - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 16 (wez) - nie istnieje
- 2) Dom drewniany nr 34 (wez) - nie istnieje
- 3) Kapliczka przy nr 72 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

Zabostów Duży- gm. Łowicz

Zabostów Duży – legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 17 (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

- 2) Kapliczka przy nr 27 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

3) Budynek mieszkalny nr 64 (gez) - do wykreślenia (przebudowany)

4) Dom drewniany nr 70 (wez) - nie istnieje

5) Spichlerz drewniany z siedliska nr 71 (wez) - nie istnieje

Zabostów Mały- gm. Łowicz

Zabostów Mały - legenda do mapy:

- 1) Krzyż naprzeciw nr 25 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

- 2) Krzyż naprzeciw nr 37 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

3) Budynek mieszkalny nr 43 (gez) - nie ujmować w gez zły stan

4) Kapliczka przy nr 43 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

Zawady - gm. Łowicz

Zawady - legenda do mapy:

- 1) Dom drewniany nr 5 (wez) - nie istnieje
- 2) Kapliczka naprzeciwko nr 11 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

3) Budynek mieszkalny nr 14 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

4) Dom drewniany nr 15 (wez) - nie istnieje

5) Dom drewniany nr 28 (wez)- nie istnieje

6) Dom drewniany ze stajnią nr 34 (wez) - do wykreślenia (przebudowany)

7) Dom drewniany nr 60 (wez) - nie istnieje

8) Kapliczka przy nr 60 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

9) Dom drewniany nr 74 (wez) - do wykreślenia (przebudowany)

10) Cmentarz ewangelicki (wez, gez) - do zachowania i ochrony w gez

Zielkowice - gm. Łowicz

Zielkowice - legenda do mapy:

- 1) Kapliczka przy nr 118 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

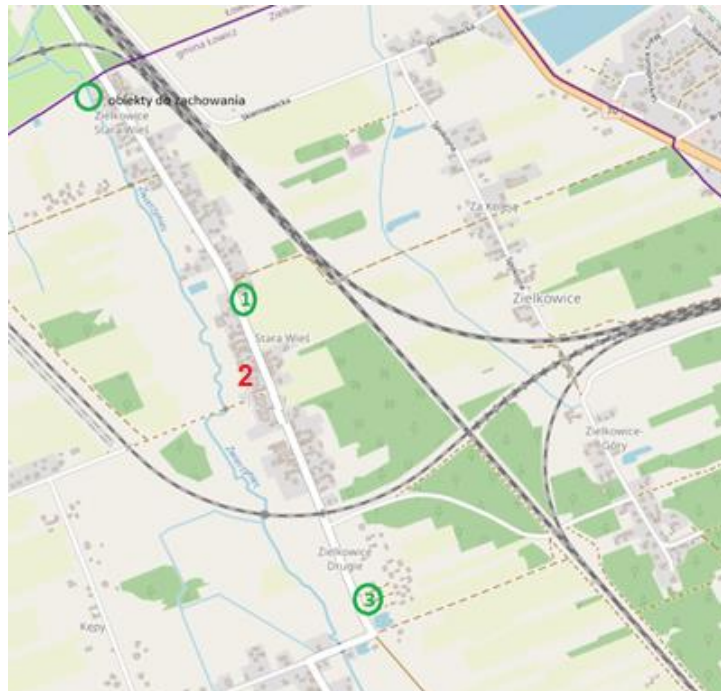

- 2) Budynek mieszkalny nr 136 (gez) - nie ujmować w gez, przekształcony

3) Kapliczka naprzeciwko nr 162 (gez) - do zachowania i ochrony w gez

5.2. DZIEDZICTWO KULTURY NIEMATERIALNEJ

Księstwo Łowickie

Księstwo łowickie jest najmłodsza, ale jednocześnie najbardziej wyrazista ziemia w województwie łódzkim. W czasach piastowskich książęta mazowieccy wzniesli tu warowny gród wśród bagien nad Bzurą, który stał się siedzibą kasztelanii łowickiej, jednej z najstarszych w Polsce. W XII w. znaczna część kasztelanii została nadana arcybiskupom gnieźnieńskim. Dla zarządzania tym terenem utworzono w Łowiczu siedzibę zarządu tzw. klucza dóbr. Wtedy też na miejscu grodu wzniesiono gotycki zamek. Kasztelania łowicka wchodziła w skład ziemi, księstwa, a po 1462 roku, województwa rawskiego. Mimo, że teren ten administracyjnie należał do ziemi rawskiej, dobra arcybiskupie tworzyły samoistne „państwko”, nieformalnie nazywane księstwem. Po III rozbiorze Polski w wyniku konfiskaty własności kościelnej dobra prymasów stały się własnością rządu pruskiego a w 1807 r. Napoleon подарował je gubernatorowi Księstwa Warszawskiego.

Po utworzeniu Królestwa Polskiego, w 1820 r. car Aleksander I nadał je swojemu bratu - wielkiemu księciu Konstantemu, a jego żonę obdarzył tytułem księżnej łowickiej. Od tej pory dobra łowickie były traktowane jako osobne Księstwo. Utworzenie Księstwa Łowickiego stworzyło znaczne warunki rozwoju dla opisywanego terenu. Reforma uwłaszczeniowa przeprowadzona w latach 1820-1838 była znacznie korzystniejsza niż w innych częściach Królestwa. Zamożność, świadomość własnej wartości i środowiska, oraz silna więź społeczna sprawiły, że społeczność tej ziemi wytworzyła bogatą i unikatową w skali ogólnopolskiej kulturę ludową, która do tej pory jest żywo kultywowana.

Źródło WPOnZ

Łowicki podregion kulturowy

Subregion łowicki związany jest z kulturą Mazowsza, która już w czasach średniowiecza odróżniała się od sąsiadujących - ziemi łączyckiej i rawskiej. Różnice dotyczyły zarówno języka, jak również materialnych i duchowych jej przejawów. Odmienność była uwarunkowana historyczną przynależnością od XVIII w. do dóbr prymasowskich, natomiast w okresie zaborów do Księstwa Łowickiego. Rządziło się ono nieco innymi prawami, będąc dobrami carskimi było uprzywilejowane w stosunku do innych obszarów województwa, co dawało lokalnej ludności dogodne warunki dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Zachodzące w XIX w. przemiany społeczno – gospodarcze zaowocowały wytworzeniem się silnych więzi, które przełożyły się na wykształcenie kultury ludowej wyjątkowej również w skali kraju, żywej do czasów współczesnych i stanowiącej niejednokrotnie wizytówkę folkloru polskiego.

W porównaniu do budownictwa z innych obszarów województwa, zagrody były duże, co świadczyło o wyższym statusie majątkowym. Zamknięte na planie kwadratu, bądź prostokątne. Zagroda była obudowana

budynkami gospodarczymi, a od frontu licem lub szczytem do drogi usytuowany był budynek mieszkalny, którego okna skierowane były na południe. Budulcem było drewno, a domy posiadały konstrukcję zrębową z zastosowaniem łączenia narożników na tzw. „rybi ogon”. Czterospadowe dachy (w XX w. zmienione na dwuspadowe naczółkowe) chat kryto słomą. Cechą wyróżniającą budownictwo ludowe było stosowanie elementów zdobiących szczyty i ściany budynków. Ściany budynków, często były malowane na niebiesko, na które nanoszono białe, bądź kolorowe rysunki elementów florystycznych bądź geometrycznych. W dwudziestoleciu międzywojennym wejście do chałupy obudowywano gankiem z ażurową balustradą. W domach znajdowało się 4-5 pomieszczeń z bogatym zdobnictwem ścian. Ponadto wewnątrz domu dekorowano sztucznymi kwiatami (z wełny, włóczki bądź kolorowej bibuły), ptaszkami, pajakami (ze słomy, bibuły, kolorowego papieru i wełny). Na łóżkach przykrywanych nospami (kraciastymi tkaninami samodzielnymi) układano piramidalnie haftowane poduszki, których liczba świadczyła o zamożności gospodarzy. W izbach świątecznych ważnym elementem były kolorowo malowane skrzynie posagowe, które ustawiane w widocznym miejscu miały zachęcać potencjalnych konkurentów starających się o mieszkającą w domu pannę.

Elementem szczególnie dekoracyjnym, a przy tym wyróżniającym dla tego regionu etnograficznego były wycinanki, które pojawiły się w II połowie XIX w. Łowickie wycinanki (kodry, gwiozdy i tasiemki) znane są w całej Polsce i stanowią wyróżnik polskiej kultury nie tylko w Europie, ale również na całym świecie.

Zamożność mieszkańców Księstwa Łowickiego znalazła swoje odzwierciedlenie również w stroju, którego charakterystycznym elementem były wielokolorowe pasiaki o bardziej różnorodnych barwach niż w innych częściach nie tylko województwa, ale również całego kraju. Wiek XIX i XX to okres przemian stroju ludowego, ale tradycja noszenia stroju ludowego przetrwała do czasów współczesnych i jest najbardziej żywa spośród wszystkich regionów etnograficznych województwa łódzkiego, zwłaszcza w mieście Łowiczu i Złakowie Kościelnym (gm. Zduny). Doskonałą okazją podziwiania stroju łowickiego jest procesja ulicami Łowicza w święto Bożego Ciała oraz występy zespołów ludowych. Strój łowicki stanowi swego rodzaju wizytówkę województwa łódzkiego i często stawiany obok krakowskiego jako polski strój narodowy.

Strój kobiecy tworzą bawełniana koszula z szerokimi rękawami ozdobionymi haftem krzyżykowym, marszczona wielobarwna spódnica o szerokości 5 m obszyta w części dolnej szeroką aksamitką haftowaną motywami kwiatowymi, aksamitny czarny stanik z aplikowanymi różami z jedwabiu, pasiasta zapaska obszyta cekinami i aksamitką, oraz kwiecista chusta na głowę.

Strój męski również bardzo bogaty to biała koszula z wykładanym kołnierzykiem przewiązany wstążką, wełniane pomarańczowe spodnie rzadko prążkowane, lejbik i spencerek z czarnego sukna z guzikami mosiężnymi, fałdzista sukmana przepasana pomarańczowym prążkowanym pasem oraz wysokie buty z cholewami. Nakrycie głowy stanowił kapeluszek ozdobiony cekinami, drucikami i koralikami.

Stroje ludowe były zróżnicowane w granicach samego Księstwa Łowickiego. Nowe trendy dyktowała parafia łowicka i kocierzewska.

Wykształcona tożsamość regionalna jest wśród mieszkańców łowickiego na tyle silna, że nadal tradycje ludowe są kultywowane. Poza noszeniem stroju przejawia się to również w działalności garncarzy, tkaczy, wycinkarek, czy też malarzy.

Jednym z ważniejszych miejsc, które kultywują tutejsze zwyczaje, a także zajmują się działalnością kulturalno-oświatową są Gminna Biblioteka Publiczna w Bocheniu wraz z Filią w Zawadach. Służą one rozwojowi i zaspakajaniu potrzeb czytelniczych mieszkańców Gminy oraz upowszechnianiu wiedzy. W bibliotece działa czytelnia internetowa, będąca punktem powszechnego dostępu do Internetu dla mieszkańców Gminy i służy przede wszystkim jako źródło informacji. Biblioteka promuje książki oraz inne nośniki informacji, organizuje wystawki, gazetki, pogadanki oraz konkursy. Biblioteka współpracuje również ze szkołami z obszaru gminy Łowicz oraz z Centrum Kultury, Turystyki i Promocji Ziemi Łowickiej oraz Ośrodkami Kultury sąsiednich gmin. W ramach edukacji czytelniczej organizowane są dla młodzieży szkolnej wycieczki wprowadzające oraz lekcje biblioteczne związane z książką i warsztatem pracy bibliotekarza.

Na obszarze Gminy funkcjonują domy ludowe, świetlice wiejskie w miejscowościach: Bocheń, Dąbkowice Dolne, Dąbkowice Górne, Guźnia, Jamno, Jastrzębia, Klewków, Małszyce, Mystkowice, Niedźwiada, Ostrów, Otolice, Parma, Pilaszków, Placencja, Popów, Strzelcew, Świeryż Pierwszy, Świeryż Drugi, Świące, Wygoda, Zabostów Duży, Zawady, Zielkowice, Szczudłów. Często działają one przy Ochotniczych Strażach Pożarnych, które również biorą aktywny udział w życiu kulturowym Gminy.

W odległości ok. 5 km na zachód od Łowicza położona jest wieś Pilaszków. W 1905 r. odbył się tam tajny zjazd nauczycieli, działaczy Polskiego Związku Ludowego. Delegaci szkół i ośrodków nauczycielskich przybyli do miejscowej maleńkiej szkółki wiejskiej. Z uwagi na wprowadzony przez rząd carski stan wojenny, zjazd był ubezpieczany przez mieszkańców okolicznych wiosek. W zjeździe uczestniczyło około 100 delegatów, wśród nich znani działacze oświatowi: Stefania Sempołowska, Waclaw Sieroszewski, Stefan Brzeziński, Ludwik Darkowski i in. Przewodnictwo zjazdu objął Zygmunt Nowicki, działacz Polskiego Związku Ludowego, nauczyciel ze Skaratek. W trakcie zebrania powołano do życia Związek Nauczycieli Ludowych, żądano zreformowania szkolnictwa, wprowadzenia do programu historii Polski oraz nauczania wszystkich przedmiotów w języku polskim. W podjętej deklaracji czytamy: „Lud polski żąda jawnego nauczania w języku polskim”. Z Pilaszkowa delegaci wyruszyli do poszczególnych guberni, by wprowadzać podjęte na zjeździe uchwały wśród nauczycieli szkół miast i wsi. Powstały na zjeździe Związek Nauczycieli Ludowych z czasem przekształcił się w Związek Nauczycielstwa Polskiego. Dziś w budynku dawnej szkoły mieści się Izba Pamięci ZNP.

Produkty tradycyjne (regionalne)

Z obszaru łowickiego zarejestrowano wiele specjałów - jako produkty lokalne.

Warzywa i owoce	Kompot wiśniowy po łowicku
	Przecier ogórkowy po łowicku
	Szczaw konserwowy po łowicku
	Ćwikła z chrzanem po łowicku
	Powidła śliwkowe łowickie
	Ogórki konserwowe po łowicku
	Ogórki kwaszone po łowicku
Wyroby piekarnicze i cukiernicze	Ciastka ze skwarek (słoninki)

Warto zachęcić producentów lokalnych produktów prowadzących sprzedaż wyrobów własnych do rejestracji swoich wyrobów, do których należą: miody, wypieki i trunki.

5.3. Bilans walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz

W wyniku przeprowadzonej analizy zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz można wskazać następujące elementy bilansu - analizy SWOT w zakresie dziedzictwa kulturowego

Mocne strony

- bogata historia obszaru, bardzo wysoka kultura niematerialna - folklor, tradycje regionu,
- bardzo duża liczba obiektów zabytkowych,
- działania integrujące wokół strategicznych przedsięwzięć z zakresu promocji regionu (Jarmark Wojewódzki w Łodzi, Targi „Na styku kultur” w Łodzi),
- bogate tradycje związane z postaciami historycznymi,
- tworzone symbole regionu będące symbolami o charakterze ponadregionalnym,
- coraz lepsze wyposażenie w techniczne środki promocji – wydawnictwa, Internet, własna strona www.

Słabe strony

- zaniedbania XIX wiecznej zabudowy,
- zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych,
- nie w pełni wykorzystane zasoby przyrodniczo – kulturowe.

Szanse

- utworzenie parku kulturowego w granicach obszaru zabytkowego,
- kontynuacja rozpoczętych procesów rewaloryzacyjnych,
- ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne,
- działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego lokalnych instytucji kultury i stowarzyszeń,
- realizacja projektów rewitalizacji,
- współpraca z organizacjami dająca szansę odnowy zabytków,
- moda na folklor - podniesienie atrakcyjności obszaru poprzez kreowanie produktów i imprez o charakterze kulturowym,
- edukacja regionalna mieszkańców,
- wykorzystanie możliwości finansowania ochrony zabytków z różnych źródeł - środków unijnych, z budżetu państwa i samorządu województwa,
- wykorzystanie obiektów zabytkowych na cele komercyjne,
- wypracowanie form współpracy jednostek działających na rzecz ochrony zabytków - organów rządowych, samorządowych i organizacji społecznych,
- możliwość włączania się w krajowe, wojewódzkie programy promocji,
- naturalna chęć ludzi do poznawania świata, kultur i zwyczajów innych narodów.

Zagrożenia

- niedostosowanie sposobu użytkowania niektórych obiektów zabytkowych do ich charakteru,
- zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych,
- utrudnienia w pozyskiwaniu środków na ochronę i zachowanie zabytków,
- niewystarczające środki finansowe w stosunku do potrzeb na ochronę i rewaloryzację obiektów i obszarów zabytkowych.

Obszar Gminy Łowicz w zakresie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał. Ma to związek z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią, istnieniem wielu cennych obiektów reprezentujących różne kultury. Istnienie historycznych szlaków kulturowych stanowi silny potencjał terenu. Drogi pielgrzymkowe w kierunku Częstochowy powodują możliwość rozwoju turystyki pielgrzymkowej.

Wśród słabych stron Gminy Łowicz zwraca uwagę niewystarczające działanie w celu zachowania niektórych obiektów zabytkowych, które nieodwracalnie znikną z krajobrazu.

Obszar Gminy Łowicz w zakresie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał. Ma to związek z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią, istnieniem cennych obiektów reprezentujących. Istnienie historycznych szlaków kulturowych nadal stanowi silny potencjał terenu. Drogi pielgrzymkowe w kierunku Częstochowy powodują możliwość rozwoju turystyki pielgrzymkowej.

6. ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŁOWICZ

W wyniku przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że Gmina Łowicz posiada bogate walory dziedzictwa kulturowego o znaczącej randze, które należy chronić i jednocześnie odpowiednio wykorzystywać i udostępniać społeczeństwu. Biorąc pod uwagę wymogi płynące z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku i uwzględniając zbilansowane zasoby i wartości należy stwierdzić, iż Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz uwzględnia:

1) ochronę walorów i wartości materialnych i niematerialnych przy jednoczesnym ich wykorzystaniu jako czynnik rozwoju obszaru Gminy Łowicz

W tym celu należy prowadzić działania zmierzające do:

- zachowania krajobrazu kulturowego,
- kontynuacji rozpoczętych działań rewaloryzacyjnych i remontowych, rewitalizacji historycznego układu przestrzennego,
- dalszej rewaloryzacji obiektów sakralnych,
- adaptacji obiektów i obszarów zabytkowych na cele edukacyjne, kulturalne i społeczne,
- tworzenia nowych atrakcji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz,
- wzrostu identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu i uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych,
- poprawy społecznej akceptacji do konieczności ochrony zabytków.

2) promocję zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz

W tym celu podjęto działania upowszechniania wyjątkowego dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz poprzez:

- edukację regionalną mieszkańców,
- wydawnictwa i programy edukacyjne,
- digitalizację walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
- zamieszczenie aktualnego wykazu Gminnej Ewidencji w BIP-ie.

7. NAJWAŻNIEJSZE ASPEKTY OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH GMINY ŁOWICZ

Gmina Łowicz dysponuje niezwykle cennym dziedzictwem kulturowym w tym nieprzeciętnymi walorami krajobrazowymi, co predysponuje do aktywizacji mieszkańców w sferze zachowania zabytków. Gmina Łowicz podejmie działania w następujących zakresach strategicznych:

1) Zachowanie tożsamości regionalnej

- kształtowanie lokalnej dumy,
- kreowanie lokalnych produktów regionalnych,
- integracja kulturalna mieszkańców,
- edukacja mieszkańców o bogactwie lokalnego dziedzictwa.

2) Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gospodarczego Gminy Łowicz

- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego,

- promocja,
- podniesienie rangi najbardziej wartościowych zabytków,
- trwające rewitalizacje i rewaloryzacje obszarów,
- kształtowanie wizerunku Gminy Łowicz jako obszaru o unikatowym dziedzictwie kulturowym,
- wspieranie posiadaczy obiektów zabytkowych w działaniach mających na celu poprawę stanu obiektów i ich wykorzystania na cele kulturalne, edukacyjne i społeczne,
- kreowanie produktów turystyki kulturowej.

Wszelkie przewidywane działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Gmina Łowicz rozpatrzy w następujących ujęciach:

Studia badawcze - wspieranie przeprowadzania prac studialnych w celu poprawy stanu obiektów i obszarów zabytkowych.

Digitalizacja zasobów i walorów - dalsze cyfrowe upowszechnienie dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz na stronach internetowych.

Ochrona i zachowanie obiektów i obszarów zabytkowych – dalsze kontynuowanie prac w zakresie rewitalizacji układów urbanistycznych, prowadzenie prac w zakresie rewaloryzacji układów ruralistycznych, rewaloryzacji założeń zieleni, przeprowadzenie prac obiektów zabytkowych z adaptacją na cele turystyczne, kulturalne, edukacyjne i społeczne.

Edukacja regionalna mieszkańców poprzez organizację rekonstrukcji wydarzeń historycznych, imprez kulturowych, upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie Gminy Łowicz w lokalnych mediach, cykliczne artykuły, organizowanie wystaw, programy edukacji regionalnej w szkołach.

Aktywizacja - pobudzanie aktywności mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa poprzez organizację konkursu na najlepiej odnowioną elewację budynku w Gminie Łowicz, na najciekawsze zdjęcie krajobrazu kulturowego Gminy Łowicz, najlepiej zachowany obiekt lub obszar zabytkowy, włączenie organizacji społecznych, Instytucji Kultury i Stowarzyszeń do wspólnych starań prowadzących do polepszenia stanu dziedzictwa kulturowego.

Kreowanie rozwoju turystyki kulturowej- wykorzystanie walorów dziedzictwa Szlaków kulturowych dla rozwoju produktów turystycznych.

Promocja - wzrost aktywności w zakresie promocji i popularyzacji walorów kulturowych, wydanie folderów z informacją o zabytkach Gminy Łowicz, upowszechnianie regionalnych produktów, kreowanie pamiątek z wizerunkiem dziedzictwa Gminy Łowicz.

Współpraca z samorządem województwa, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie ochrony i zachowania obiektów i obszarów zabytkowych oraz tożsamości regionalnej.

8. CELE, KIERUNKI I DZIAŁANIA

Cel strategiczny:

Cenne dziedzictwo kulturowe Gminy Łowicz podstawą dumy i motywem rozwoju

Cel operacyjny:

Kreowanie wartości i walorów Gminy Łowicz

Zasoby dziedzictwa kulturowego w dobie gospodarki rynkowej posiadają nie tylko wartość historyczną, ale także wymierną wartość ekonomiczną, decydującą o potencjale gospodarczym. Tak, więc świadome zarządzanie tymi zasobami i ich skuteczne wykorzystanie w połączeniu z promocją przyczynia się do rozwoju Gminy Łowicz.

Dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne w dużej mierze kształtuje świadomość oraz współczesną kulturę. Dlatego też należy je zachować, chronić i pielęgnować ze szczególnym uwzględnieniem elementów decydujących o tożsamości i specyfice regionalnego dziedzictwa.

Działanie 1: Zachowanie ciągłości cennych wartości dziedzictwa kulturowego

W celu zachowania cennego dziedzictwa kulturowego Gminy Łowicz są tworzone odpowiednie warunki i procedury postępowania wspierające przeprowadzane działania rewitalizacyjne, rewaloryzacyjne i remontowe obszarów i obiektów zabytkowych. Należy kontynuować działania w celu pozyskania funduszy ze środków zewnętrznych.

Zadania:**Wyeksponowanie obiektów rozwoju turystyki i oznakowanie zabytków znajdujących się w rejestrze WKZ**

Do zadań Gminy należy znakowanie obiektów zabytkowych. Za pośrednictwem Powiatu Łowickiego zostaną systematycznie oznakowane cenne obiekty zabytkowe. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na umieszczenie w odpowiednim miejscu na zabytku wpisanego do rejestru tj. zanku niebieskiej tarczy wyraża zgodę Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie Polski obowiązujące od 2004 r.

Dawne oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków (na podstawie ustawy z dnia 15 lutego 1962 o ochronie dóbr kultury)

Wspieranie prac w zakresie wykonywania zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych

Niezbędne jest wykonywanie zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w obiektach zabytkowych, do których należą m. in: młyn w Klewkwie.

**Ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej
w oparciu o liczne kapliczki i krzyże przydrożne**

Kapliczki Gminy Łowicz stanowią cenny walor do rozwijania turystyki pielgrzymkowej. Proponuje się opracowanie całościowego projektu obejmującego liczne kapliczki i krzyże przydrożne. Taki kierunek działań wynika z dokumentów o charakterze wojewódzkim i projekt powinien uzyskać środki na rewaloryzację.

Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym

W celu stworzenia mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym należy nawiązać współpracę z innymi miejscowościami leżącymi na szlaku obiektów drewnianych.

Poprawa stanu obiektów do zamieszczania w gminnej ewidencji zabytków

Należy dokonać wszelkich starań by doprowadzić do poprawy stanu obiektów zamieszczanych w gminnej ewidencjach zabytków. Istnieje jednak bariera natury prawnej na drodze pozyskiwania środków finansowych na przeprowadzenie remontów, ponieważ ustawa stanowi, że finansowane są prace remontowe obiektów wpisanych do rejestru. Obiekty nie objęte prawną formą ochrony tzw. ewidencjonowane mogą uzyskać dofinansowanie jedynie w przypadku opracowania projektów kompleksowej odnowy ze środków dysponowanych przez Urząd Marszałkowski w Łodzi oraz zagospodarowanie turystyczne dorzecza Bzury,

których celem jest wzmocnienie więzi i tożsamości lokalnej, poprzez wykorzystanie walorów turystycznych i kulturowych ziemi łowickiej.

Stworzenie mechanizmu współpracy w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego

W celu stworzenia mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym **należy podjąć działania mobilizujące do podejmowania wspólnych działań przy zabytkach o określonej kategorii.**

W ewidencji zabytków powinny być zamieszczane obiekty świadczące o specyfice obszarów, gdyż jest to jedyny sposób ochrony zabytków „znikających” z krajobrazu Gminy Łowicz.

Obiekty wskazane do ujęcia w ewidencji zabytków powinny być zamieszczana na stronach Gminy Łowicz.

Działanie 2: Kreowanie poczucia tożsamości regionalnej

Kształtowanie poczucia tożsamości regionalnej z całą pewnością wpłynie na zacieśnianie więzi społeczności lokalnej i poczucia własnej wartości. Gmina Łowicz na kanwie bogatej historii i tradycji może kulturować swoje walory niematerialne i wartości materialne.

Zadania:

Organizacja imprez o charakterze kulturowym

Gmina Łowicz organizuje lub jest współorganizatorem imprez o charakterze kulturowym. Ten rodzaj imprezy powinien być w dalszym ciągu podtrzymywany i promowany, prowadzi, bowiem do propagowania historii regionu.

Promocja imprez o charakterze kulturowym

Organizacja imprez kulturowo – folklorystycznych powoduje zwiększenie identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu. Udział twórców i artystów powodują rozwój rzemiosła ludowego i wzmocnienie łowickiego podregionu etnograficznego. Odbywające się imprezy będą promowane na terenie Gminy Łowicz, Powiatu Łowickiego, Województwa i Kraju.

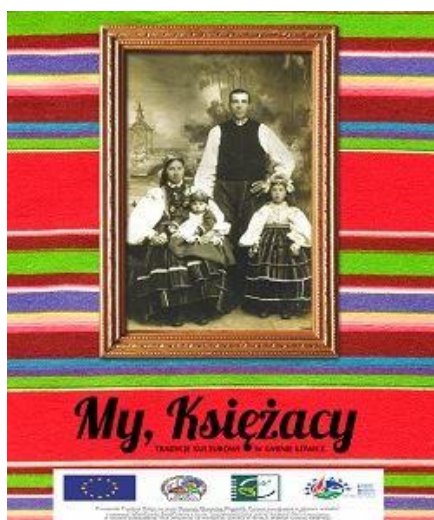
Na omawianym terenie organizowane są m. in. Dożynki Gminne i Dzień Pieczonego Ziemniaka - „Jesienne smaki – ziemniak w roli głównej” to hasło jakie przyświeca organizatorom.

Promocja albumu „My, Księżacy. Tradycje kulturowe w Gminie Łowicz”

Gmina Łowicz zrealizowała projekt pt. „Zachowanie lokalnego dziedzictwa poprzez wydanie albumu o gminie Łowicz „My, Księżacy. Tradycje kulturowe w Gminie Łowicz”. Projekt otrzymał dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020. Wydawnictwo prezentuje przede wszystkim stare, niejednokrotnie unikatowe fotografie wykonane na obszarze współczesnej Gminy Łowicz. Album został opracowany przez doświadczonych regionalistów, znawców historii, kultury i etnografii regionu: redakcja oraz opracowanie etnograficzne - dr Karolina Wanda Rutkowska, opracowanie historyczne - Zdzisław Kryściak, projekt graficzny – Jacek Rutkowski, współpraca i koordynacja projektu – Maciej Malangiewicz.

Promocja filmu jak powstaje wieniec dożynkowy

ŚWIĘTO ZEBRANYCH PŁONÓW OD WIELU WIEKÓW JEST PODZIĘKOWANIEM BOGU ZA POMYŚLNE ZBIORY, A TAKŻE OKAZJĄ DO RADOŚCI I ZABAWY. Z DOŻYNKAMI WIĄŻE SIĘ WIELE OBYCZAJÓW I TRADYCJI. DZIŚ NAJBARDZIEJ ROZPOZNAWALNE I KULTYWOWANE JEST WICIE WIĘNCA DOŻYNKOWEGO, NIESIONEGO JAKO DAR PRZED OŁTARZ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO. SYMBOLIZUJE ON PŁONY I CAŁOROCZNY WYSIŁEK WŁOŻONY W PRACĘ NA ROLI. PANIE Z KÓŁ GOSPODYŃ WIEJSKICH OPOWIADAJĄ O PROCESIE TWORZENIA WIĘNCÓW.

Wpisanie specjalów lokalnych na ministerialną listę krajowych produktów regionalnych i promocja specjalów regionalnych

Produkty regionalne decydują o kolorycie, odrębności i specyfice wyodrębnionego obszaru stanowiąc jego bogactwo kultury kulinarnej, dlatego należy prowadzić działania w celu wpisania specjalów lokalnych na Listę Produktów Tradycyjnych. W dużej mierze upowszechnianiem specjalów lokalnych zajmują się Koła Gospodyń Wiejskich,

Organizacja warsztatów dla najmłodszych "Nowoczesność a tradycja kulinarna wśród najmłodszych".

Gmina Łowicz jest organizatorem bardzo cennych warsztatów dla najmłodszych pozwalających łączyć nowoczesne rozwiązania i tradycje kulinarne. Młode pokolenie poznaje produkty regionalne i lokalne tradycje oraz specjały charakterystyczne dla podregionu.

Edukacja regionalna mieszkańców

Zachowanie i propagowanie dziedzictwa winno odbywać się przy współudziale społeczności regionalnej. Dlatego trzeba podjąć działania w celu propagowania wiedzy o zabytkach i zasadach ochrony. Należy umacniać w mieszkańcach Gminy Łowicz poczucie tożsamości poprzez identyfikowanie specyfiki i odrębności regionalnej. Szczególną uwagę należy zwrócić na edukację w zakresie dziedzictwa kulturowego poczynając od szkół, gdzie dzieci i młodzież trzeba zachęcać do poznawania historii swojego regionu. Kolejną ważną grupą, do której należy kierować te działania są właściciele i użytkownicy zabytków.

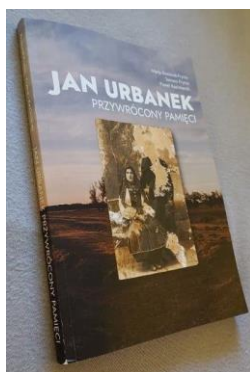
Obecnie edukację regionalną prowadzą szkoły i Dom Kultury. Ważną inicjatywą są prowadzone konkursy, warsztaty, odczyty i prelekcje, lekcje edukacji lokalnej, wystawy i prowadzona działalność wydawnicza.

Promocja książki Jana Urbanka „PRZYWRÓCONY PAMIĘCI”

Należy prowadzić działania promocyjne Książki „Przywrócony Pamięci”, będącej skarbnicą wiedzy o dziedzictwie kultury subregionu łowickiego.

Wspieranie lokalnych grup działania, związków i stowarzyszeń oraz kół gospodyń

Gmina Łowicz wspiera lokalne grupy działania, związki, stowarzyszenia oraz koła gospodyń prowadzące działania upowszechniające kulturę lokalną i bogate tradycje.

□

ZWIĄZEK MIĘDZYGMINNY „BZURA”

Działanie 3: Rozwój turystyki kulturowej w oparciu o walory kulturowe i historię obszaru

Rozwój turystyki w oparciu o zabytki pozwoli na ożywienie omawianego obszaru, zwiększy miejsca pracy i wpłynie na rozwój gospodarczy Gminy Łowicz. W obecnych procedurach wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, edukacyjne i społeczne jest wymogiem w staraniu się o dotacje finansowe.

Zadania:

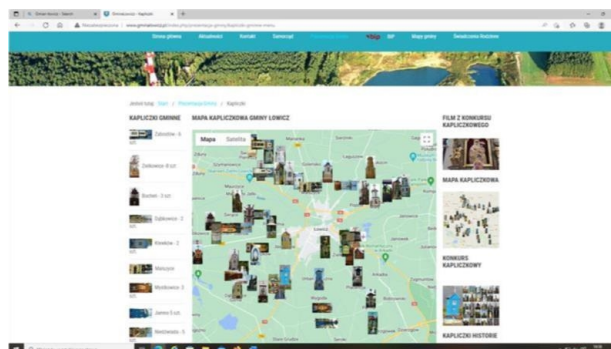
Promocja rajdów dających szansę poznania lokalnej kultury

Gmina Łowicz promuje rajdy prowadzące do upowszechniania dziedzictwa kulturowego m. in Szlakiem Cichociemnych i Szlakiem Niepodległości. Uczestnicy poznają lokalne tradycje i miejsca pamięci.

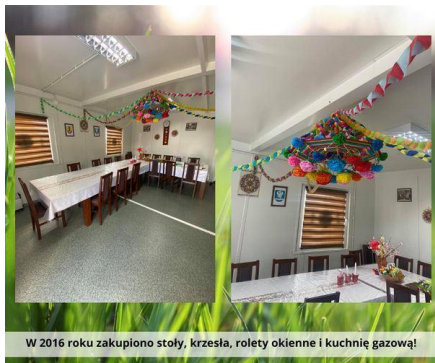
Organizacja i promocja konkursu - Identyfikacja kapliczek w Gminie Łowicz oraz dalsza dygitalizacja kapliczek i filmów z historiami obiektów zabytkowych

Gmina Łowicz przeprowadziła identyfikację kapliczek na terenie Gminy i zdigitalizowała zbiory. Na tej podstawie prowadzi konkursy związane z upowszechnianiem wiedzy w tym zakresie.

Promocja w mediach dziedzictwa Gminy Łowicz i Muzeum Związku Nauczycielstwa Polskiego w Pilaszkwie

Gmina Łowicz prowadzi działania promocyjne w mediach i na stronach internetowych co w znaczny stopniu wpływa na upowszechnianie lokalnego dziedzictwa.

9. WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU

Rekomendacje do wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami wynikające z opracowanego Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Łowicz

WNOSI O UWZGLĘDNIENIE W WOJEWÓDZKIM PROGRAMIE OPIEKI NA ZABYTKAMI:

- łowickiego podregionu kulturowego,
- realizacji zintegrowanych projektów tematycznych dotyczących – rajdów o charakterze kulturowym,
- promocji Muzeum Związku Nauczycielstwa Polskiego w Pilaszkwie,
- konieczności wykonania zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w obiektach zabytkowych,
- promocji produktów regionalnych,
- promocji tradycji kulinarnych,
- szlaków kulturowych,
- rozwoju turystyki pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne, z uwzględnieniem lokalnych kapliczek.

10. MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m.in. z następujących źródeł:

- z budżetu gminy finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840), lub dotyczy stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie będącym własnością gminy,
- z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840.),
- z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840.),
- z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art.77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840.) w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy,
- z dotacji unijnych,
- od fundacji,
- od osób fizycznych, prawnych, kościelnych.

Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840.) dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art.77. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,

- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”.

Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Właściciel zabytków – osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, finansują prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane. Działania te wchodzi w zakres sprawowanej przez właścicieli opieki i ochrony nad zabytkiem, polegającej w szczególności na zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku wraz z otoczeniem w jak najlepszym stanie zgodnie z zapisami ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami.

Właściciele mają prawo i możliwość pozyskiwania funduszy na dofinansowanie prac przy zabytkach ze źródeł publicznych krajowych (budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego), zagranicznych (fundusze Unii Europejskiej) oraz innych, w tym prywatnych (np. od osób fizycznych i prawnych, organizacji pozarządowych). Poniżej zaprezentowano możliwości finansowania opieki nad zabytkami, wskazując najważniejsze źródła pozyskiwania funduszy na ten cel.

Finansowanie działań należy opierać na środkach własnych oraz możliwych dofinansowaniach ze strony Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (projekty resortowe – priorytety), Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Województwa Łódzkiego (prace konserwatorskie przy zabytkach nieruchomości i ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków). Optymalnym rozwiązaniem jest przeniesienie części ciężaru finansowania działań z zakresu ochrony zabytków na inwestorów indywidualnych (np. adaptacja dla potrzeb

komercyjnych historycznych budynków, przy zachowaniu formy i detalu historycznego). Ponadto źródłami finansowania działań mogą być fundusze regionalne i krajowe.

ŹRÓDŁA PUBLICZNE - ŚRODKI KRAJOWE

Budżet państwa: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków - Istotą funkcjonowania państwowego funduszu celowego jest ratowanie najbardziej zagrożonych zabytków.

Ochrona zabytków - Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Osoby fizyczne są uprawnione do składania wniosków w tym programie. Kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku, w ramach programu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony będzie na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem programu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnoswiatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji.

Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach programu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

Istotnym celem programu jest poprawa stanu instytucji kultury mieszczących się w zabytkowych siedzibach, których remonty ze względu na intensywność użytkowania są szczególnie potrzebne.

Kultura cyfrowa - Celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, uwzględniające opracowanie i digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego.

Zwiększenie dostępności opracowanych i zdigitalizowanych zbiorów, przy zastosowaniu atrakcyjnych form ich prezentacji, także wykorzystujących możliwości nowoczesnych technologii, ma na celu przełamywanie barier w dostępie do dóbr kultury, w tym w dostępie do kultury dla osób z niepełnosprawnościami i wykluczonych cyfrowo. Prowadzenie działań edukacyjnych związanych z zasobami cyfrowymi ma służyć świadomemu i bezpiecznemu korzystaniu z nowych mediów oraz rozwojowi kompetencji odbiorczych związanych ze stymulowaniem działań twórczych obywateli w posługiwaniu się nimi. Istotnym celem programu jest zwiększenie dostępności do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Ochrona zabytków archeologicznych - Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Strategicznym celem Programu jest świadoma i zrównoważona ochrona dziedzictwa archeologicznego in situ, zgodna z normami międzynarodowymi, wskazanymi w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska).

Program ma dwa cele szczegółowe. Pierwszym jest wzmocnienie instrumentów ochrony konserwatorskiej zasobu dziedzictwa archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków poprzez lepsze rozpoznanie, analizę i dokumentację stanowisk archeologicznych z wykorzystaniem nowoczesnych metod badawczych, które dają szansę na weryfikację ustaleń naukowych z ograniczeniem do minimum działań destrukcyjnych. Konieczność podjęcia działań w tym zakresie wynika z ustaleń weryfikacji tego zasobu, przeprowadzonej w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022. Drugim celem szczegółowym Programu jest wspieranie działań mających na celu opracowanie i upowszechnienie wyników zakończonych już, często jeszcze w XX w., badań archeologicznych, które nie zostały dotychczas wprowadzone do obiegu naukowego. Upowszechnienie i wprowadzenie do obiegu naukowego pozyskanych

w wyniku badań informacji o naszym dziedzictwie kulturowym jest warunkiem wykorzystania tych danych do jego ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń.

Szczegółowe cele Programu będą realizowane poprzez dwie kategorie zadań:

- weryfikacja zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków,

w przypadku, których ustalenia co do lokalizacji, zasięgu, chronologii i/lub funkcji nie mają wystarczających podstaw naukowych, zwłaszcza tych nieposiadających własnej formy terenowej,

- opracowanie i publikacja książkowa wyników badań archeologicznych, zwłaszcza tych zakończonych przed 2000 r.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach programu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, a także przekazanie wojewódzkim konserwatorom zabytków dokumentacji niezbędnej do prowadzenia dalszych działań administracyjnych i konserwatorskich służących świadomej i zrównoważonej ochronie dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wspieranie działań muzealnych - Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych.

Kultura ludowa i tradycyjna - Celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania.

Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z tradycjami funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane są przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszącymi się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych (w tym m.in. dotyczących folkloru dziecięcego i młodzieżowego). Inicjatywy te mają przyczyniać się do integracji członków społeczności, wśród których dane zjawiska funkcjonują i w ramach, których są przekazywane (transmitowane). Zadaniem programu jest wspieranie działań związanych z materialnym oraz niematerialnym wymiarem dziedzictwa kulturowego, co wpisuje się w założenia ratyfikowanej w 2011 roku przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców – twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyspołecznych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur tradycyjnych i ich transformacjami. Ze względu na specyfikę programu szczególnie ważne dla realizacji jego celów będą zadania, dla których problematyka związana z kulturami tradycyjnymi (zarówno w aspekcie historycznym, jak i współczesnym) będzie punktem wyjścia do podjęcia działań na rzecz integracji społeczności lokalnych, co przyczynić się może do wzmocnienia tożsamości i budowania poczucia dumy z przejawów lokalnych i regionalnych kultur. Zakres programu został rozszerzony o zadania, związane z międzypokoleniowym przekazem unikatowej wiedzy i umiejętności kulturowych, adresowany do „mistrzów tradycji”, będących depozytariuszami wiedzy lokalnej i regionalnej. Zakres podejmowanych działań jest zgodny z założeniami Konwencji UNESCO z 2003 roku. Głównym celem tego trybu dofinansowania jest wspieranie procesu transmisji w obrębie danej wspólnoty kulturowej, przejawiającego się w bezpośrednim przekazie wiedzy, umiejętności, funkcji – ze szczególnym naciskiem na ich unikatowość, bądź zagrożenie zanikiem. Istotnym jest przy tym czynnik in situ – przekaz winien odbywać się pomiędzy osobami wywodzącymi się z tej samej wspólnoty i kultury lokalnej, bądź możliwie najbliższej. Sposób przekazywania powinien odbywać się w jak najbardziej naturalny sposób, z uwzględnieniem lokalnie rozwijających się technik i sposobów transmisji, będących integralną częścią tradycji. O dofinansowanie mogą

ubiegać się także przedstawiciele mniejszości narodowych, etnicznych i wyznaniowych, których kultura lokalna stanowi integralną część niematerialnego dziedzictwa kulturowego Polski.

Najbardziej pożądanym efektem programu ma być wypracowanie wzorców ochrony oraz twórczego inspirowania się elementami kultur tradycyjnych zarówno w wymiarze materialnym jak i niematerialnym, z uwzględnieniem społecznego kontekstu ich funkcjonowania.

Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju - Celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Fundusz może być wykorzystany dla poprawy stanu technicznego budynków komunalnych objętych ochroną konserwatorską.

DOTACJE NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

Zarząd Województwa Łódzkiego ogłasza konkursy na udzielenie dotacji na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego. O dofinansowanie może się ubiegać każdy, kto posiada tytuł prawny do zabytku wpisanego do rejestru zabytków województwa łódzkiego. Dotacja z budżetu województwa łódzkiego na wykonanie prac przy zabytku może być udzielona w wysokości do 50% całkowitej wartości planowanego zadania, w szczególnie uzasadnionych przypadkach - do 100%, przy czym maksymalna wnioskowana kwota dotacji nie może być większa niż 100 tys. złotych.

Środki województwa łódzkiego

Budżet Województwa Łódzkiego

W województwie łódzkim sprawę ustalenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa Uchwała Nr II/36/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2018 r. W regulaminie określający zasady i tryb udzielania oraz rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego stwierdzono, że „Celem przyznania dotacji jest poprawa stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w województwie łódzkim i promowanie jego walorów wśród mieszkańców oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne.”

Dotacja z budżetu Województwa Łódzkiego na wykonanie prac lub robót budowlanych przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty. Jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych albo gdy sytuacja wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych. Dotacje mogą być udzielane na wykonanie prac lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, ruchomym lub archeologicznym, jeżeli zabytek ten łącznie spełnia następujące kryteria: jest wpisany do rejestru zabytków województwa łódzkiego; znajduje się na stałe w granicach administracyjnych województwa łódzkiego; posiada duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego województwa łódzkiego, ze szczególnym uwzględnieniem jego wartości historycznej, naukowej lub artystycznej oraz dostępności na potrzeby społeczne, turystyczne, kulturalne lub edukacyjne. O dotację może ubiegać się każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego. Wysokość środków przeznaczonych na dotację ustalana jest corocznie w budżecie województwa.

„Mała architektura zabytkowa”

Zarząd Województwa Łódzkiego ogłasza nabory do programu, w ramach którego przeznaczono 300 tys. zł na prace przy tzw. małej architekturze. Do konkursu mogą zostać zgłoszone obiekty małej architektury zabytkowej wpisane do rejestru zabytków województwa łódzkiego lub ujęte w gminnej ewidencji zabytków z obszaru województwa. Mogą to być: kapliczki, krzyże przydrożne, figury, pomniki, posągi, wodotryski, kolumny, a także inne obiekty zaliczające się do architektury ogrodowej.

O dotację może się starać każdy, pod warunkiem, że właściciele zabytku wyrażają zgodę na remont.

Uzyskana pomoc finansowa może zostać przeznaczona na konserwację, odrestaurowanie zabytku oraz uporządkowanie i zagospodarowanie jego otoczenia.

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków

Celem jest dotowanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków usytuowanych na terenie województwa łódzkiego.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Celem Funduszu jest dofinansowanie zadań dotyczących realizacji przedsięwzięć związanych z edukacją ekologiczną, ochroną przyrody i krajobrazu, ochroną powietrza, gospodarką odpadami i ochroną powierzchni ziemi oraz zasobów wodnych, badaniami naukowymi, a także monitoringiem środowiska.

DOTACJE NA POZIOMIE GMINY

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2022 poz. 559 z późn. zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest zadaniem własnym gminy. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Środki organów stanowiących gminy

Zasady udzielania dotacji określają uchwały organów w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Dotacja może zostać udzielona do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie przez wykonawcę prac lub robót budowlanych przy zabytku, które wykonawca wykona w roku następującym po złożeniu wniosku o udzielenie dotacji. Łączną kwotę dotacji w danym roku budżetowym określa uchwała budżetowa. Rada może podjąć uchwałę w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków niestanowiących własności Gminy, sposobu ich rozliczania i kontroli wykonywania zleconych zadań.

Źródła publiczne - środki zagraniczne

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej na poziomie krajowym i wojewódzkim.

Konkurs „Zabytek Zadbany”

Właściciele, posiadacze i zarządcy obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, po wykonaniu ich rewitalizacji mogą brać udział w konkursie „Zabytek Zadbany”. Ocenie Jury podlega jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. „Zabytek Zadbany” to doroczny konkurs ogłaszany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pod nadzorem Generalnego Konserwatora Zabytków. Od 2011 roku za przebieg konkursu odpowiada Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konkurs stawia sobie za cel upowszechnianie najlepszych przykładów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Dodatkowo niesie walor edukacyjny poprzez popularyzację wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury w trakcie ich użytkowania oraz prowadzonych remontów i adaptacji. Celem konkursu jest również promowanie właściwego użytkowania zabytkowych obiektów, ochrony „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli wraz z otoczeniem, które nierzadko także wpisane jest do rejestru zabytków.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

- 1) Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu;
- 2) Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe);
- 3) Adaptacja obiektów zabytkowych;
- 4) Architektura i budownictwo drewniane;

- 5) Architektura przemysłowa i budownictwo inżynieryjne;
- 6) Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru ze środków w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego - realizowane są głównie z programu „Dziedzictwo kulturowe” priorytet „Ochrona zabytków”. W jego ramach finansowane są zadania z zakresu kultury, które corocznie ogłasza (od 2005 r.) oraz organizuje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Edukacja kulturalna

Celem programu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego. Wsparcie finansowe kierowane będzie do projektów, obejmujących działania edukacyjno-animacyjne, stymulujące kreatywność i aktywizujące twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne. Zasadniczym celem programu jest wspieranie zadań o charakterze niekomercyjnym.

Priorytetowo traktowane będą projekty o wysokiej wartości edukacyjnej i artystycznej, wykraczające poza podstawową działalność statutową wnioskodawców. Zadania powinny wyróżniać się oryginalną, spójną koncepcją, uwzględniającą potrzeby docelowych grup odbiorców. Ważne jest, aby działania prowadzone były w sposób umożliwiający uczestnikom rozwijanie zdolności, umiejętności i wiedzy. Istotna jest zatem forma realizacji przedsięwzięć oparta na interakcji, wykorzystująca odpowiednie metody i narzędzia edukacyjne, np. eksperymenty artystyczne, nowe technologie i media.

Jednym z głównych założeń programu jest wspieranie zadań umożliwiających uczestnictwo oraz integrację przedstawicieli różnych grup społecznych i wiekowych, a także zwiększenie dostępności do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Istotne jest też nawiązywanie współpracy z innymi podmiotami – szkołami, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi i placówkami opiekuńczymi, której efektem będzie tworzenie spójnej oferty edukacyjnej i kulturalnej. W tym kontekście istotne dla realizacji celów programu będzie wsparcie dla form działalności, których skuteczność została potwierdzona zarówno w rodzimej, jak i zagranicznej praktyce, wśród których wymienić należy działania, skierowane do osób dorosłych, realizowane w formule tzw. „uniwersytetów ludowych”.

Najważniejszym rezultatem zadań wspieranych w ramach programu powinno być podniesienie poziomu kompetencji artystycznych kulturowych i twórczych ich uczestników oraz kształtowanie poczucia, że kultura jest nieodzownym elementem rozwoju osobistego i społecznego. Ważne jest również zachęcenie autorów przedsięwzięć kulturalnych do stałego podnoszenia jakości działań oraz korzystania z nieszablonowych rozwiązań edukacyjnych i artystycznych.

Infrastruktura kultury

Strategicznym celem programu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań programu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych programem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia programu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym, a także wzmocnienie infrastruktury podmiotów realizujących zadania z zakresu edukacji kulturalnej. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Istotnym celem programu jest zwiększenie dostępności do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Kultura dostępna

Strategicznym celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej. Działania te powinny służyć osiągnięciu realnych, systemowych i długofalowych efektów w niwelowaniu barier w dostępie do kultury w wymiarach: przestrzennym, ekonomicznym, społeczno-mentalnym i kompetencyjnym ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów dóbr kultury, instytucji kultury oraz instytucji artystycznych.

Ważnym aspektem jest uwzględnienie potrzeb osób mających utrudniony dostęp do kultury i niezaangażowanych w życie kulturalne. Podejmowane działania powinny stwarzać warunki do włączania i współdziałania przedstawicieli różnych grup społecznych w życiu kulturalnym, zdobywania pozytywnych doświadczeń w kontakcie z kulturą oraz budowaniu kompetencji odbiorców kultury.

Ważnym założeniem programu jest umożliwianie uczestnictwa oraz integracji społecznej przedstawicieli różnych grup społecznych, m.in.: dzieci i młodzieży szkolnej, osób starszych, a także wsparcie dla zadań zapewniających dostępność do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Program Promesa dla Kultury

Strategicznym celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na dofinansowanie tzw. wkładu własnego dla zadań realizowanych przy udziale programów europejskich, a także poprzez dofinansowanie kosztów niekwalifikowanych związanych bezpośrednio z celami kulturalnymi ujętych w umowie o dofinansowanie ze środków europejskich. Katalog działań realizujących cele programu, obejmuje zarówno działania inwestycyjne, jak i tzw. projekty „miękkie”, realizujące najistotniejsze dla rozwoju kultury cele artystyczne i edukacyjne.

W zakresie projektów inwestycyjnych preferowane będą zamierzenia kompleksowe i gwarantujące zwiększenie dostępu do kultury. Dofinansowanie w ramach programu otrzymać mogą także projekty o znacznie mniejszym zasięgu, lecz ważne dla lokalnych społeczności. Preferowane będą zadania, których realizacja wpływa w sposób znaczący na dostępność do kultury na danym obszarze, jak również angażujące różnorodne grupy społeczne.

W odniesieniu do projektów „miękkich” preferowane będą projekty wspierające międzynarodową współpracę artystów, jak również projekty służące budowie kompetencji i konkurencyjności sektora kultury oraz projekty mające na celu zwiększenie dostępu do kultury.

Uga na zabytki

Ulga na zabytki pozwala na odliczenie od podstawy opodatkowania: 50% kwoty poniesionych wydatków na wpłaty na fundusz remontowy oraz na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dotyczące zabytku (wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w ewidencji zabytków), wydatku na nabycie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, nie więcej niż kwota odpowiadająca iloczynowi 500 zł i liczby metrów kwadratowych powierzchni użytkowej tego zabytku; limit odliczenia na wszystkie inwestycje podatnika z tego tytułu nie może przekroczyć 500 000 zł.

11. PODSUMOWANIE

Bogate dziedzictwo kulturowe Gminy Łowicz stanowi podstawę rozwoju i jest motorem jednoczenia lokalnej społeczności. Zarówno elementy kultury niematerialnej jak i prace w obrębie obiektów zabytkowych mogą być finansowane z różnych źródeł na wielu poziomach. O dotacje może występować Gmina na prace rewaloryzacyjne i rewitalizacyjne oraz renowacyjne. Środki finansowe może pozyskać również posiadacz lub użytkownik zabytku na wykonanie prac lub refundacje przeprowadzonych działań. Ze środków zewnętrznych można zrewaloryzować zabytkową zielen, wykonać prace zabezpieczające i remontowe przy kapliczkach. O dotacje można również wystąpić chcąc wykonać dokumentacje projektowe. Z innych puli środków można finansować imprezy kulturowe, wystawy, foldery informacyjne o zabytkach, działania twórców i Stowarzyszeń. Zasada łączenia środków z różnych źródeł nie może przekroczyć 100 % poniesionych kosztów.

Kanwą analizowanych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łowicz na lata 2023-2026 są rekomendacje do dokumentów na wyższym poziomie przedstawione w rozdziale 9 „Wskazania do Dokumentów Wyższego Rzędu”.